

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Pszichológiai Intézet

**Maszkulinitás, perfekcionizmus és machiavellisztikus személyiség
a sportban**

Készítette:

Dr. Glavanits Judit

II. évf. pszichológia (MA) szakos hallgató

Konzulens:

Papp Dávid

egyetemi tanársegéd

Debrecen
2026

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	2
2. Szakirodalmi áttekintés	3
2.1. <i>A sport, mint a maszkulinitás „utolsó bástyája”.....</i>	<i>4</i>
2.2. <i>Machiavellisztikus személyiség a sportban: szentesíti a cél az eszközt?</i>	<i>8</i>
2.3. <i>Perfekcionizmus a pályán.....</i>	<i>11</i>
2.4. <i>A machiavellizmus, a maszkulinitás és a perfekcionizmus elméleti összefüggései</i>	<i>14</i>
3. Vizsgálat	16
3.1. <i>A vizsgálat célja.....</i>	<i>16</i>
3.2. <i>A vizsgálati minta</i>	<i>18</i>
3.3. <i>A vizsgálati módszer</i>	<i>19</i>
3.3.1. <i>Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála.....</i>	<i>19</i>
3.3.2. <i>Machiavellista Személyiség Skála</i>	<i>21</i>
3.3.3. <i>Majdnem Tökéletes Skála</i>	<i>21</i>
3.4. <i>Eredmények</i>	<i>22</i>
6. Következtetések	32
6.1. <i>Diszkusszió</i>	<i>32</i>
6.1.1. <i>A maszkulinitás dimenziói.....</i>	<i>32</i>
6.1.2. <i>A perfekcionizmus sportolói és nemi különbségei</i>	<i>34</i>
6.1.3. <i>A machiavellisztikus személyiség mediálós szerepe</i>	<i>35</i>
6.2. <i>Kutatási limitációk</i>	<i>39</i>
6.3. <i>Gyakorlati alkalmazási vonatkozások</i>	<i>40</i>
Irodalomjegyzék	43
Melléklet 1. - Az empirikus kutatásban alkalmazott kérdőívek	51

1. Bevezetés

A sport és személyiség kapcsolatának vizsgálata a sportpszichológia egyik központi témája, és a személyiséglélektan fontos kutatási területe. A sportolás és a sportolók sajátos környezete, amely teljesítménykényszert, versenyhelyzeteket, együttműködést és kudarcélményeket egyaránt magában foglal, különösen alkalmas arra, hogy feltárja a személyiség és a viselkedés közötti összefüggéseket. A sportolók által megélt rendszeres éles versenyhelyet, valamint az arra való felkészülési folyamat egy olyan folyamatos stresszhatás, amely adott esetben látható tesz vagy tehet olyan személyiségvonásokat, amelyeket nem sportoló embertársaink kognitív vagy érzelmi úton kezelnek.

A kutatások általában két fő irány mentén közelítik meg a sport és a személyiség kapcsolatát. Az egyik megközelítés szerint bizonyos személyiségvonások (extraverzió, érzelmi stabilitás) elősegíthetik a sportban elért sikereket, de akár a sporttevékenység választását is. Számos vizsgálat igazolta, hogy a sportolók személyiségprofilja több dimenzióban eltér a nem-sportolókéétól (Allen és mtsai, 2013; Piepiora, 2021; Steca és mtsai, 2018). A másik megközelítés inkább azt hangsúlyozza, hogy a rendszeres sportolás maga is hozzájárulhat a személyiség fejlődéséhez, különösen olyan területeken, mint az önfegyelem, a kitartás vagy az önbizalom (Weinberg és Gould, 2019).

De Vries (2020) átfogó irodalomkutatása azt állapította meg, hogy a két vizsgálat irány inkább úgy írható le, mint egyrészt „személyiség és sport” másrészt „személyiség a sportban”, kifejezve ezzel azt, hogy tudományosan vizsgálható egyfelől a sportolók általános személyiségmintázata, másfelől pedig a sporttevékenység során megjelenő személyiségvonások, amelyek egyediségét a konkrét sport-élethelyzet adja. Az utóbbira idézi például Gotwalz és munkatársai (2010) tökéletesség-kutatását és Kavussanau (2007) morális leválasztás kutatását, amely személyiségvonások a vizsgált sportolók esetében a sporthoz kapcsolódóan jelentkeztek.

Jelen dolgozat mellett érvel, hogy a sportpszichológiai jelenségek teljesebb megértéséhez nem elegendő az egyes személyiségvonásokat izoláltan vizsgálni, hanem szükséges azok összefüggésrendszerben történő elemzése, különös tekintettel a nemi ideológiákra és a társas normákra. Ennek megfelelően a kutatás három, egymással elméletileg és empirikusan is összekapcsolható konstruktumra fókuszál: a maszkulin normák internalizációjára, a

machiavellisztikus személyiségvonásra és a perfekcionizmus adaptív és maladaptív dimenzióira.

A dolgozat tudományos újdonsága abban rejlik, hogy a sportot nem pusztán háttérváltozóként kezeli, hanem olyan strukturált teljesítménykörnyezetként, amelyben a maszkulinitás normái és a célorientált, instrumentális működésmódok kölcsönhatásba lépnek egymással. A machiavellisztikus személyiségvonás ebben az értelmezési keretben nem önálló jelenséggént jelenik meg, hanem potenciális közvetítő mechanizmusként, amely összekapcsolhatja a maszkulin ideológiák elfogadását a perfekcionista működésmódokkal. Ez a megközelítés túlmutat azokon a korábbi kutatásokon, amelyek a sötét személyiségvonásokat elsősorban az agresszióval vagy a sportszerűtlenséggel hozták összefüggésbe.

A téma vizsgálata tudományosan azért is releváns, mert a sport – beleértve az e-sportot is – napjainkban egyre nagyobb szerepet tölt be a fiatal felnőttek identitásformálódásában. A teljesítmény, a versengés és az önoptimalizálás kultúrája nemcsak a sporton belül, hanem a tágabb társadalmi környezetben is meghatározóvá vált. Ennek fényében különösen indokolt annak feltárása, hogy a sportkörnyezet milyen pszichológiai működésmódokat erősít meg, és ezek milyen következményekkel járhatnak az egyén jóllétére, etikai orientációjára és mentális egészségére nézve.

A dolgozat a fenti elméleti keret mentén először részletesen áttekinti a maszkulinitás, a machiavellisztikus személyiség és a perfekcionizmus sportpszichológiai vonatkozású szakirodalmát, majd egy empirikus vizsgálat eredményein keresztül elemzi e konstruktumok összefüggéseit sportolók, e-sportolók és nem sportoló személyek körében.

2. Szakirodalmi áttekintés

De Vries (2020) lexikális módszerrel tárta fel a sport-specifikus személyiségvonásokat, amelyek a kutatásunk szempontjából fontos dogmatikai alapnak tekinthető. Kutatásai öt, elsősorban pszichológiai jellegű faktort azonosítottak, amelyek konzisztensen különböztetik meg a sportolási stílusokat és viselkedés-mintázatokat. Ezek közé tartozik a *friendly fairness* (sportszerűség és proszociális orientáció), a *resilience* (lelki ellenálló-képesség), a *drive* (teljesítmény- és versengési motiváció), a *perfectionism* (magas belső elvárások és precizitás), valamint az *inventiveness* (taktikai rugalmasság és kreativitás) (De Vries, 2020). E dimenziók eltérő módon kapcsolódhatnak a sötét triád személyiségvonásaihoz: míg a *friendly*

fairness várhatóan negatív összefüggést mutat a machiavellisztikussággal, addig a *drive* és a *perfectionism* bizonyos sportkörnyezetekben pozitívan társulhat a machiavellisztikus, instrumentális célorientációval, különösen erősen versengő és eredménycentrikus kontextusokban (Jones & Paulhus, 2014; Nicholls és mtsai., 2020). A maszkulinitás – különösen a hegemonikus maszkulinitás normái, mint a dominancia, érzelmi kontroll és győzelemorientáltság – tovább erősítheti e kapcsolódásokat, mivel a sport olyan társadalmi térként működik, ahol a machiavellisztikus stratégiák és a magas drive szint adaptívnak és kulturálisan megerősítettnek tűnhetnek, miközben a sportszerűség és empátia háttérbe szorulhat (Connell & Messerschmidt, 2005; Steinfeldt és mtsai., 2011).

2.1. A sport, mint a maszkulinitás „utolsó bástyája”

A sportolók személyiségének vizsgálatában a maszkulinitás, azon belül is a hegemon maszkulinitás vizsgálatára került sor. A hegemon vagy hegemonisztikus maszkulinitás fogalmát először Raewyn (később: Robert) Connell ausztrál szociológus használta (Connell, 1987), de egy 2005-ös publikációjában finomította elméletét, ezért ezt tekinthetjük az elmélet jelenlegi alapjának (Connell & Messerschmidt, 2005). 1987-ben Connell úgy foglalta össze a hegemon maszkulinitást, mint az a jelenség, hogy férfiak egyes csoportjai hogyan válnak képessé arra, hogy belakják a hatalommal és gazdagsággal járó pozíciókat, ill. hogyan lesznek képesek legitimálni és újratermelni az uralmukat létrehozó társadalmi viszonylatokat (Connell, 1987).

A nyugati típusú társadalmakra vonatkoztatva a hegemon maszkulinitás fogalmának középpontjában az a gondolat áll, miszerint az egyének (például edzők és testnevelő tanárok), az intézmények (például a média és az iskolák), valamint a társadalmi csoportok (például a sportban és a fizikai aktivitásban részt vevő személyek) a domináns maszkulinitás egyes változatait tartják fenn azért, hogy előnyben részesítik, felsőbbrendűként kezelik, és pozitívan viszonyulnak a hagyományos férfias viselkedésformákhoz és tulajdonságokhoz, mint például az agresszió, a mezomorf testalkat, a keménység, illetve bizonyos keretek között az erőszak (Wagner, 2016). Ugyanezek az egyének, intézmények és csoportok tovább erősítik a domináns maszkulinitás társadalmi érvényét azért is, hogy alacsonyabb rendűként kezelik és negatívan reagálnak a nőiességgel vagy alternatív maszkulinitásokkal azonosított jellemvonásokra és viselkedésformákra. Ez a folyamat összességében a domináns maszkulinitás privilegizálását szolgálja a többi maszkulinitással és a nőiességgel szemben. Emellett társadalmi szocializációs

mechanizmusként is működik, amely férfiakat és nőket egyaránt arra készítet, hogy ezt a gondolkodásmódot internalizálják, miközben elősegíti az alternatív és a domináns formát veszélyeztető maszkulinitások asszimilációját. Ennek következtében a "nőiesnek" tekintett nők, valamint azok a férfiak, akik nem felelnek meg a domináns maszkulinitás normáinak, társadalmi kirekesztés áldozataivá válnak (Chen & Curtner-Smith, 2015, Frosh és mtsai, 2002).

Connell maga is megállapítja, hogy a hegemon maszkulinitás nem az egyetlen maszkulinitás-forma, de ez az, amely központi szerepet tölt be a társadalom szervezési elvei között. Ahogy a szerző írja, a versenysportolóktól kezdve az irodai menedzsereken át az iskolai foci pályán játszó fiúkig a férfiak jelentős erőfeszítéseket tesznek a maszkulinitások létrehozására. A maszkulinitások nem egyszerű, homogén mintázatok, és a társadalmi nemek mintázataiban jelentős feszültség és változás figyelhető meg. Azt, hogy a maszkulinitások képesek a változásra, abból a tényből tudjuk, hogy a különböző kultúrákban és történelmi korszakokban különböző maszkulinitások léteztek (Connell, 2013). A hegemon maszkulinitás elsősorban kulturális közvetítő mechanizmusokon keresztül emelkedik ki a többi maszkulinitás közül, erre legjobb példa a profi sportolók körül kialakuló kultusz és az általuk közvetített férfiasság, amely annak ellenére uralja a közgondolkodást, hogy a legtöbb férfi és fiú nem úgy él, mint a példaképek.

A Connell-féle hegemon maszkulinitás vonatkozásában a társadalmilag megfigyelhető maszkulinitások három szinten értelmezhetők (Hadas, 2011):

- lokálisan: a családok, szervezetek, közvetlen közösségek szemtől szembeni interakcióiban konstruálódnak, mint ahogy általában azokat az etnográfiai és életút kutatásokban leírják. Erre példa a patriarchális alapon szerveződő családmodell, amely a sport szintjén is kifejeződik a sportolódinasztiákban: például Christiano Ronaldo és fia, David Beckham és fia egyaránt a futballban kezdték karrierjüket, és a médiafelületeken egyértelműen közvetítették az "apai örökséget" viselkedésben is.

- regionálisan: a kulturális vagy nemzetállami szinten konstruálódnak, ahogy általában a diszkurzív, politikai és demográfiai kutatásokban megjelenik. Erre társadalmi szinten példa a nyugati társadalmak politikai szereplőinek összetétele, és a maszkulinitással szembeni kvóta-alapú küzdelem. A munkásosztálybeli sportkultúrában (pl. ökölvívás, vagy az angolszász kultúrában a rögbi) a test az egyetlen tőke (Wacquant, 2004), amellyel a férfi demonstrálhatja keménységét és fájdalomtűrését (Connell fogalma szerint a „testi reflexivitást”). A sport itt egy

olyan társadalmi színtér, ahol a férfiak legitim módon élhetik meg az agressziót, amit a társadalom más területein esetleg korlátoznak (Theberge, 1981, Messner és mtsai, 1995).

- globálisan: az olyan transznacionális terepen konstruálódók, mint a világpolitika, nemzetek közötti üzlet és média, ahogy általában az egyre jobban elterjedő, maszkulinitásokról és globalizációról szóló kutatások tanulmányozzák (pl. a globális filmvászonon vagy a nemzetközi jelentőségű sportközvetítések során megjelenő maszkulinitás).

Messner és munkatársai (1995) fent is hivatkozott alapvető jelentőségű tanulmányukban a sportot olyan kritikai színtérként azonosítják, amely központi szerepet játszik a hegemon maszkulinitás és a patriarkális hatalmi struktúrák fenntartásában. Érvelésük szerint a sportintézményrendszer természetesnek tünteti fel a férfi dominanciát, miközben a sportolói testet a hatalomgyakorlás szimbólumává emeli. A szerzők rávilágítanak arra, hogy a sportban megjelenő fizikai agresszió nem csupán technikai elem, hanem a férfias kiválóság és identitás legitim demonstrációs eszköze, amely éles határvonalat húz a „maszkulin” győztesek és a „femininek” bélyegzett vesztesek közé. A tanulmány szerint a média és a sportkultúra együttesen erősíti meg azokat a sztereotípiákat, amelyek a keménységet és az érzelmi kontrollt teszik meg a férfiasság legfőbb mércéjének. Ezt támasztja alá a magyar viszonyok között Gál Andrea és munkatársai tanulmánya is (2008), amelyben megállapítják, hogy a média reprezentációiban a férfi sportolókat elsősorban az erővel, a dominanciával és a fizikai keménységgel azonosítják, ezzel szemben a női sportolók megjelenítésekor gyakran a sportteljesítménytől független, esztétikai vagy családi szerepeket hangsúlyozzák, ami közvetve tovább erősíti a sportot, mint "férfias", keménységre épülő világot. Messner és munkatársai (1995) hangsúlyozzák, hogy a sport erőszak-központú jellege nem biológiai adottság, hanem egy társadalmilag konstruált mechanizmus, amelynek újragondolása elengedhetetlen a nemi egyenlőség megteremtéséhez.

Az identitás, különösen a nemi identitás nem veleszületett, hanem társadalmilag konstruált folyamat. A férfiak identitásának alakulása során kulcsfontosságú, hogyan viszonyulnak a maszkulinitás elvárásaihoz. Az olyan intézmények, mint a család, az iskola, a média és kiemelten a sport, aktívan közvetítik és erősítik ezeket a normákat. A sport például gyakran olyan térként funkcionál, ahol a fiúk megtanulják, hogyan legyenek "férfiak", elsajátítva a fizikai dominanciát, a fájdalomtűrést és a versenyszellemet. A maszkulinitásnak való megfelelés gyakran társadalmi elfogadással, státusszal és privilégiumokkal jár, ami pozitívan hathat az egyén önértékelésére és identitására (Schleef, 2010). A sport világa így válik

a férfiasság egyik központi színterévé, ahol többek között a nemi identitás, nemi szerepek is formálódnak, megerősödnek vagy megkérdőjeleződnek. Már a spártai férfiak fizikai nevelésében is látjuk a hegemon maszkulinitás gyökereit. A spártai nevelés és a modern gyermekek nevelésének legfőbb különbségei a 7-18 éves kor közötti időszakban szignifikánsak. Plutarkhosz leírása alapján a fiúgyermeket hétéves korukban csoportokba osztották, ahol közös nevelésben részesültek, együttesen vettek részt a játékokban, és tanulmányaikat is közösen végezték. *„A csoportok vezetőivé a legértelmesebb és a harci játékokban legbátrabb ifjakat tette. A többiek ezek útmutatásait követték, engedelmeskedtek nekik, és alávetették magukat az általuk kiszabott büntetéseknek. Ez a fajta nevelés kitűnő iskolája volt az engedelmességnek. Az idősebbek megfigyelték a gyermekeket játék közben; vitákat és civódást támasztottak köztük, és verekedéseik közben igyekeztek megtudni, hogy meghátrálnának-e a harcban vagy sem. Írni-olvasni csak annyit tanultak, amennyi éppen szükséges volt. Neveltetésük legfőbb célja az volt, hogy feljebbvalóiknak fegyelmezetten engedelmeskedjenek, jól elviseljék a testi fájdalmakat, és a harcban győzzenek. Ahogy ifjakká serdültek, mind keményebb edzésnek vetették alá őket, hajukat rövidre nyírták, mezítláb járatták őket, és a játékokban majdnem mindig mezítelen testtel kellett részt venniük”* (Plutarkhosz, é.n. „Lükorgosz” para.16).

A sport által kínált narratívák, rituálék és testélmények hozzájárulnak egy olyan maszkulin identitás kialakításához, amely gyakran a fizikai dominancián, az agresszió és a heteroszexualitáson alapul. A sport hegemon maszkulinitással való kapcsolata abban is rejlik, hogy képes magától értetődőnek feltüntetni a nemi különbségeket és a férfi fölényt, a sport a biológiai determinizmus látszatát keltő érvelések alapjává válik, miszerint a férfiak természetüknél fogva erősebbek, agresszívak, versengők.

A sport és a sportkultúra számos olyan jellemvonást és viselkedésformát létesít előnyben és erősít meg (akár játékosról, akár nézőről van szó), amelyek szorosan kapcsolódnak a hegemon maszkulinitás ideáljához. A kontakt sportokra (jégkorong, rögbi, MMA) kiemelten jellemző, hogy a hangsúly a testi erőn, az állóképességen és a fizikai dominancián van. A nagy, erős, izmos test ideálja központi szerepet játszik, és a fizikai teljesítőképeség a férfiasság mércéjévé válik. Az agresszív viselkedést gyakran nem csak elfogadják, hanem kifejezetten bátorítják is a pályán bizonyos sportágak esetében (pl. kézilabda, kosárlabda esetében a „falt” bevett alkalmazása), és ezeket a versenyszellem megnyilvánulásaként értékelik, sőt, bizonyos esetekben az erőszak legitimálódik (pl. egy kemény szerelés), amely hozzájárulhat az agresszió

normalizálódásához a sporton kívüli életben is. A fájdalomtűrés az ismert „*no pain no gain*” mentalitáson keresztül gátolja a segítségkérést, mind fizikai, mind mentális problémák esetében, valamint a fájdalom kommunikációja akár a megbélyegzés kockázatát is hordozza, mivel gyakran a gyengeség jelének tekintik (Dawson & Hammer, 2020). A férfiaktól elvárt érzelmi kontroll a sportban különösen hangsúlyos. Az olyan érzelmek kimutatása, mint a félelem, a szomorúság vagy a gyengédség akár tabunak is számíthat, mivel ezeket a nőiességgel és/vagy a gyengeséggel azonosítják.

A hegemon maszkulinitás fenntartásának egyik leghatékonyabb eszköze a sportban a homofóbia és a nőgyűlölet. Pronger (1990) rámutat, hogy a sport világa mélyen heteronormatív és homofób, Elling és Knoppers (2005) ugyanerre az eredményre jutva megerősítik, hogy a sport a nőkkel szemben rendkívül kirekesztő, illetve általánosságban minden nem-heteroszexuális irányultság továbbra is kizáró tényező a sportéletben. Denison és munkatársai (2021a, 2021b, 2023) a férfi csapatsportokban a homofób nyelvhasználatot tanulmányozták, és megállapították, hogy az inkább a csoportnormákkal, és a szociális kíváncsisággal van összefüggésben, és nem a személyes homofób attitűdökkel. Ezzel azt a korábbi megállapítást erősítették meg, hogy a „kemény” heteromaszkulin státusz fenntartásának szociális nyomása kiemelten fontos mechanizmus a maszkulinitás fennmaradásában. Egy megismételt kutatásban megpróbálták profi sportolók esetében megváltoztatni a berögzött szokásokat edukációs eszközökkel, amelyek eredménytelennek bizonyultak, arra utalva, hogy a jelenség mélyen beágyazott kulturális- és normarendszer része, és nem csupán információhiányra vezethető vissza.

2.2. Machiavellisztikus személyiség a sportban: szentesíti a cél az eszközt?

A sportpszichológiai kutatások az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb figyelmet fordítottak az ún. „sötét” személyiségvonások szerepére a sportkörnyezetben. Ezek közé tartozik a machiavellisztikusság, amelyet a manipulatív viselkedés, az instrumentális emberi kapcsolatok és az erkölcsi normák rugalmas kezelése jellemez (Christie & Geis, 1970; Jones & Paulhus, 2014). A versenysport sajátos jellemzői – mint a teljesítménykényszer, a rivalizálás és az eredményorientáltság – olyan kontextust teremtenek, amelyben a machiavellisztikus tendenciák különösen relevánssá válhatnak. A sporttal kapcsolatos empirikus kutatások arra utalnak, hogy a magasabb machiavellisztikusság összefüggésbe hozható az antiszociális viselkedési formák

gyakoribb megjelenésével, például a szabályszegéssel, a szándékos szabályértelmezési manipulációval vagy az ellenfél megtévesztésével. Kavussanu és munkatársai több vizsgálatban kimutatták, hogy a sötét személyiségvonások – köztük a machiavellisztikusság – pozitívan kapcsolódnak az erkölcsileg problematikus döntésekhez sporthelyzetekben (Kavussanu és mtsai., 2017; Kavussanu, 2019). Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a machiavellisztikus személyiségvonás nem csupán jelen van a sportolók körében, hanem bizonyos helyzetekben adaptívnak is tűnhet a versenyelőny megszerzésének szempontjából. Dhormare (2016) kutatása azt igazolta, hogy a csapatsportokat űzők szignifikánsan magasabb machiavellisztikus orientációval rendelkeznek az egyéni sportolókhoz képest, továbbá nemek szerinti összehasonlítás alapján a férfi sportolók machiavellisztikusabbnak bizonyultak a női társaiknál.

Sporttudományi hallgatók körében végzett nagymintás vizsgálat szerint a machiavellisztikusság pozitívan korrelál más sötét személyiségvonásokkal, és összefüggésbe hozható az instrumentális, önérdekvezérelt viselkedéssel, miközben a proszociális, etikai orientáció gyengülésével jár együtt (Ermiş és mtsai., 2024). Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a sporthoz kapcsolódó képzési és szocializációs környezet nem feltétlenül ellensúlyozza a célorientált, erkölcsileg relativizáló személyiségmintázatokat.

A machiavellisztikus személyiség sporton belüli következményeit az agresszió és az érzelmi szabályozás felől vizsgáló kutatások is megerősítik. Bryan és munkatársai (2023) sportolók és edző–sportoló diádok bevonásával kimutatták, hogy a machiavellisztikusság pozitívan jósolja be az agresszív viselkedést, és nemcsak az egyéni sportolói magatartást befolyásolja, hanem az edző–sportoló kapcsolat emocionális dinamikájára is hatással van. Eredményeik szerint a machiavellisztikus orientáció olyan interperszonális klímát teremthet, amelyben az indulatosság és az instrumentális agresszió legitim eszközzé válik a teljesítmény maximalizálása érdekében.

A „szentesíti-e a cél az eszközt?” kérdése ebben az összefüggésben nem pusztán morálfilozófiai dilemma, hanem empirikusan vizsgálható sportpszichológiai probléma. A machiavellisztikus sportolók nagyobb valószínűséggel racionalizálják a szabályszegést, az etikailag problematikus taktikákat és az ellenfél pszichológiai manipulációját, amennyiben ezek a győzelem esélyét növelik. Gonzales és munkatársai (2020) spanyol versenysportolók nagy mintáján (n=806) a Sötét Triád és a versenyszellem kapcsolatát vizsgálva azt találták, hogy a machiavellisztikus tendencia különösen akkor magas, amikor az atléták „vesztesnek érzik

magukat”, ami konzisztens azzal a mintával, hogy a machiavellisztikus magatartás a sportban inkább instrumentális, státuszvédő stratégiákban aktiválódik (pl. befolyásolás, taktikai önérvényesítés). Vandello és Bosson (2013) kutatásában az ingatag férfiasság vizsgálata során jutottak arra a megállapításra, hogy a férfiak erősen hisznek abban, hogy a férfi státuszt folyamatosan külső társas bizonyítékokkal kell igazolni (pl. versengés, fizikai megerősítés), és ez a hit szorongást vált ki, amikor a férfiasságuk „fenyegetettnek” tűnik (pl. negatív, nem-típusos nemi visszajelzés hatására). Ezen fenyegetettség érzés hatására a kutatásukban résztvevők fokozottan aktív, többször fizikai agresszióhoz kapcsolódó gondolatokat generálnak, ami empirikusan, de más szempontból támasztja alá Gonzales és munkatársai (2020) eredményeit a fenyegetett helyzet által előidézett agresszív vagy manipulatív magatartás kapcsán. Fontos kiemelni, hogy a sporthoz kapcsolódó maszkulinitás fennmaradását nem kizárólag az aktív sportolók, hanem a sport különböző érintettjei (edzők, sportszervezetek, klubtulajdonosok) által közvetített normák és elvárások is fenntartják, amelyek a teljesítményorientáltságot, a versengést és az érzelmi kontrollt legitim és elvárt viselkedési formákként erősítik meg (Anderson, 2009).

A sportolói lét egyik ismert gyakorlati oldalát, a doppingot vizsgálva Nicholls és munkatársai (2020) empirikus vizsgálatukban sportolókat vontak be egy olyan kísérleti elrendezésbe, amelyben a résztvevőknek lehetőségük volt anyagi jutalomért csalni egy teljesítményfeladat során, miközben kérdőíves módszerrel mérték a Sötét Triád személyiségvonásokat. A machiavellizmus szignifikáns pozitív kapcsolatot mutatott a doppinggal kapcsolatos attitűdökkel, vagyis a magasabb machiavellisztikus pontszámmal rendelkező sportolók elfogadóbbak voltak a tiltott teljesítményfokozó eszközök használatával szemben. A machiavellisztikus orientáció együtt járt azzal a hiedelemmel, hogy a szabályszegés legitim és racionális eszköz a versenyelőny megszerzésére. Bár a tényleges csalási viselkedést legerősebben más sötét személyiségvonások jelezték előre, a machiavellizmus fontos háttérváltozóként járult hozzá a csalást normalizáló kognitív keret kialakulásához. Szintén a szabálytartást/szabályszegést vizsgálta Greitemeyer (2022), aki empirikus kutatásában két, kérdőíves módszerrel végzett vizsgálatban elemezte az atlétikai agresszió és a sötét személyiségvonások kapcsolatát, sportolói és fizikailag aktív mintákon. Az első vizsgálatban a machiavellizmus szignifikáns pozitív összefüggést mutatott az atlétikai agresszióval, vagyis a magasabb machiavellisztikus pontszámú résztvevők nagyobb mértékben fogadták el és alkalmazták az ellenfélnek ártó, szabályhatáron mozgó viselkedéseket sporthelyzetekben. A

második vizsgálat megerősítette ezt az összefüggést, és kimutatta, hogy a machiavellizmus és az agresszió kapcsolata részben közvetített volt az alacsonyabb proszociális értékorientációkon, különösen az alacsony univerzalizmuson és jóindulaton keresztül. A machiavellisztikus személyek kevésbé voltak motiváltak mások jólétének figyelembevételére, ami növelte az agresszív viselkedés elfogadhatóságát a sportkörnyezetben. A statisztikai elemzések szerint a machiavellizmus önálló magyarázóerővel bírt az agresszió előrejelzésében a többi sötét személyiségvonás kontrollálása mellett is.

A machiavellisztikus személyiség megjelenése a sportban részben a „*gamesmanship*” fogalommal írható le, amelyet Potter (1947) használt először, és bár az eredeti mű szatirikus hangvételű, a szakkifejezést a tudományos élet megőrizte. A fogalom olyan taktikákat foglal magába, amelyek technikailag nem minősülnek szabálytalanságnak (tehát a bíró nem bünteti őket), de céljuk az ellenfél koncentrációjának megzavarása, érzelmi egyensúlyának felborítása vagy a játék ritmusának megtörése, mint például az időhúzás, a verbális provokáció (a magyar nyelvben is elterjedt „*trash talk*”), a színlelés vagy a folyamatos panaszkodás a bírónak. A tudományos diskurzusban a *gamesmanship*-et gyakran a „*sportsmanship*” vagyis sportszerűség ellenpontjaként hivatkozzák, az előbbi úgy értelmezve, mint a győzelem mindenáron való hajszolása, ahol az ellenfél csupán egy legyőzendő akadály, nem pedig partner a játékban (Lumpkin és mtsai, 2002). Lumpkin és munkatársai (2002) empirikus adatok vizsgálatával azt állapították meg, hogy a sportolók gyakran nem tekintik etikátlannak a *gamesmanship*-et, hanem azt a verseny részeként normalizálják. A szerzők kimutatták, hogy a *gamesmanship* elfogadása szoros összefüggést mutat az alacsonyabb erkölcsi érvelési szinttel és a győzelemorientált sportklímával, tehát az edzők és a szervezeti normák erősen befolyásolják, hogy a sportolók a *gamesmanship*-et sportszerű stratégiának vagy erkölcsileg problémás viselkedésnek tekintik-e. A szerzők arra a következtetésre jutottak, hogy a *gamesmanship* a fair play egyik legnagyobb gyakorlati kihívása, mivel rejtett módon, de rendszerszinten gyengíti a sport erkölcsi normáit.

2.3. Perfekcionizmus a pályán

A tökéletességre való törekvést Grósz és Juhász (2021) így foglalják össze: „*a perfekcionizmus egy olyan többdimenziós személyiségvonás, amely fontos szerepet játszik a kognitív, a viselkedéses és az érzelmi működésben, és amelynek főbb jellemzői a precizitás, a magas személyes mércék felállítására tett erőfeszítés, továbbá az ezekhez való merev*

ragaszkodás, valamint a kritikai értékelések iránti fokozott érzékenység.” A sporttevékenység lényege a teljesítmény maximalizálása, ahol a precizitás és a magas személyes mércék (pl. egyéni csúcsok, technikai pontosság) nem csupán opciók, hanem a fejlődés alapkövei. Ez a törekvés a sportban adaptív perfekcionizmusként jelenhet meg, amely segíti a sportolót a módszeres felkészülésben és a kiválóság elérésében (Reinhardt és mtsai., 2019). Egy perfekcionista sportoló kognitív szinten folyamatosan elemzi saját mozgását, viselkedés szintjén pedig hajlamos az extrém mennyiségű gyakorlásra. Ugyanakkor problematikusá válhat, ha a merev ragaszkodás miatt a sportoló képtelenné válik a rugalmas váltásra, ha a versenyhelyzet váratlan fordulatot vesz.

A sportolói karrierút során gyakran előtérbe kerül a tökéletesség: a sportvilág pontozza a tökéletes kivitelezést (például a műkorcsolyában, az síugrásban), de számos sportban jelenik meg a gyakorlatok pontosságára, tökéletességére, szépségre vonatkozó pontszám, mint az értékelés egy lényeges eleme (például társastánc, gimnasztika, egyes atlétikai számok). Az élsportolók tehát a szakmai szabályok alapján is nyomás alatt állnak, ami a tökéletességre való törekvést illeti. A perfekcionizmus így meghatározója a versenyszellemnek, a fejlődésre való igénynek és a győzni akarásnak, ugyanakkor diszfunkcionális is lehet, mert hajlamosít negatív érzelmi állapotokra, depresszióra, alkalmazkodási zavarokra és káros szenvedélyekre, sőt, a teljesítményszorongás által a végeredményre is negatív hatással lehet (Pikó & Berki, 2019).

A pszichológiai kutatásokban csak az 1990-es évektől jelenik meg az adaptív perfekcionizmus Paul Hewitt és Gordon Flett (1991, 2002) munkásságának eredményeként. A szerzők a multidimenzionális perfekcionizmus modelljükben (Hewitt & Flett, 1991) kimutatták, hogy az önmagunkkal szemben támasztott magas elvárások nem minden esetben járnak negatív pszichológiai következményekkel. Empirikus adatokkal igazolták, hogy ez a pozitív dimenzió bizonyos kontextusokban – például teljesítményhelyzetekben, mint amilyen a sport is – együtt járhat magasabb motivációval, kitartással és teljesítménnyel. Ezzel szemben a társas elvárásokként megélt perfekcionizmus következetesen összefüggött szorongással, depresszióval és kiégéssel, ami a maladaptív irányba sorolást indokolta. A Hewitt és Flett modelljére épülő későbbi empirikus kutatások (pl. Stoeber & Otto, 2006; Gaudreau & Thompson, 2010) tovább finomították az adaptív–maladaptív megkülönböztetést, és megerősítették, hogy a perfekcionizmus hatásai a mögöttes motivációs és értelmezési mintázatoktól függenek.

A tökéletességre törekvés maladaptív formája kapcsán Schellenberg és munkatársai (2025) fontos kutatási eredményeket közöltek. Empirikus vizsgálatukban megkülönböztették a kiválóságra törekvést (*excellencism*) és perfekcionizmustól, ahol a kiválóságra törekvés a reálisan magas szintű teljesítmény elérése. A kutatás négy eltérő atlétikai mintán (összesen N = 1549) gyűjtött adatokat, és megállapították, a kiválóságra törekvés konzisztensen pozitív kapcsolatban állt a sportolók jóllétével és teljesítmény-elégedettségével, míg a perfekcionizmus szinte sosem adott hozzá további hasznot a jóllét és elégedettség mértékéhez, sőt gyakran „nem szükségesnek” mutatkozott a szakmai növekedés indikátorai szempontjából. Ez a kutatási eredmény azt jelzi, hogy a tökéletességre törekvés inkább redundás, potenciálisan hátráltató tényező lehet, amikor az atléták jól-létéről és teljesítményük szubjektív megítéléséről van szó, miközben a kiválóságra törekvés (*excellencism*) önmagában elégséges a pozitív sportpszichológiai eredmények támogatásához. Az eredmények így új fényt vetnek arra, hogy a sportteljesítmény pszichológiai modelljeiben miért lehet fontos különbséget tenni a reális kiválóság iránti törekvés és a tökéletesség szigorú követelménye között, különösen, amikor a sportolók mentális egészségét és elégedettségét vizsgáljuk.

Sun és Ji (2022) vizsgálata a tökéletességre törekvéstről összekapcsolja a perfekcionizmust az általunk vizsgált korábbi machiavellizmus fogalommal. Vizsgálatukba 243 fiatal versenyző sportolót vontak be, hogy feltérképezzék a multidimenzionális perfekcionizmus (adaptív és maladaptív perfekcionizmus), a teljesítménycélok és a sportszerűség/etika közötti kapcsolatokat. Az eredményeik szerint a pozitív törekvés a magas szintű teljesítményre (adaptív perfekcionizmus) jelentősen pozitívan és szignifikánsan korrelált a sportszerűséggel, míg a hibáktól való aggodalom és kudarcfélelem (maladaptív perfekcionizmus) negatívan kapcsolódott a sportszerűségi attitűdökhöz. Megállapításaik szerint a feladat- és készségfejlesztés-orientált célok erősítik, míg a teljesítmény-központú célok gyengítik az etikai normákhoz való ragaszkodást. A szerzők rámutatnak, hogy a perfekcionizmus két dimenziója eltérő etikai következményekkel jár, és hogy a feladat-orientált motivációt erősítő törekvések hozzájárulhatnak a sportetikai normák elfogadásához, míg a teljesítmény-orientált motiváció és kudarcfélelem az etikai normák gyengülésével jár együtt a sportban.

2.4. A machiavellizmus, a maszkulinitás és a perfekcionizmus elméleti összefüggései

A fenti irodalmi áttekintés alapján látható, hogy mindhárom vizsgált fogalom a sportpszichológia érdeklődésének középpontjában áll, ugyanakkor kevés olyan kutatás született, amely e konstruktumok kölcsönhatásait vizsgálná. A jelen alfejezetben azokat a kutatásokat elem ki, amelyek az általunk vizsgált fogalmak közül legalább kettő esetében feltételeztek vagy állapítottak meg összefüggéseket.

A sport- és testmozgás-kontextusban végzett áttekintő vizsgálatok egybehangzóan arra utalnak, hogy a perfekcionizmus paradox jelenséggént értelmezhető: bizonyos formái a teljesítmény és az önszabályozás szempontjából adaptív funkciót tölthetnek be, míg más aspektusai pszichológiai kockázati tényezőként jelennek meg (Damian Núñez és mtsai., 2024). A sportkörnyezetben megjelenő perfekcionizmus differenciált értelmezését támasztja alá Radulović és Petrović (2023) kétfaktoros modellje, amely az adaptív és maladaptív perfekcionizmus eltérő személyiség- és motivációs mintázatait írja le. Eredményeik szerint az adaptív perfekcionizmus olyan motivációs stratégiákkal jár együtt, amelyek a célorientált önszabályozást, a teljesítményre irányuló kontrollt és a feladatfókuszot erősítik, míg a maladaptív forma inkább szorongással és rigid önértékeléssel társul. Ez az elkülönítés összhangban áll azzal az értelmezéssel, amely szerint a sportkörnyezetben a perfekcionizmus bizonyos formái funkcionális szerepet tölthetnek be. Ez különösen akkor érvényes, amikor a perfekcionista törekvések más teljesítményorientált személyiségvonásokkal és versengő motivációs struktúrákkal kapcsolódnak össze. Az e-sportolók körében végzett kvalitatív vizsgálatok szerint a magas szintű teljesítmény fenntartásához elengedhetetlen a reziliencia, a stressztűrés és a célorientált önszabályozás, ami összhangban áll az adaptív perfekcionizmus teljesítményvédő szerepéről szóló elméleti megközelítésekkel (Papp és mtsai., 2025). A teljesítményorientált önszabályozás és a kontroll fenntartására irányuló stratégiák azonban nemcsak a perfekcionizmuson keresztül jelenhetnek meg, hanem olyan instrumentális személyiségvonásokhoz is kapcsolódhatnak, amelyek a versengő helyzetekben a célok elérését az érzelmi és interperszonális megfontolások elé helyezik. Ebben az összefüggésben a machiavellizmus sportpszichológiai értelmezése különösen releváns, mivel olyan működésmódot ír le, amely a teljesítmény maximalizálását és a kontroll megőrzését hangsúlyozza.

A teljesítményhez, kontrollhoz és önszabályozáshoz kapcsolódó személyiség- és motivációs mintázatok értelmezése sportkörnyezetben nem választható el a maszkulinitás normatív kereteitől sem. Stick (2021) kvalitatív vizsgálata kanadai férfi sportolók körében rámutat arra, hogy a sportolói maszkulinitás nem egységes vagy konfliktusmentes konstrukció, a szerző szerint a teljesítményorientáltság, az érzelmi kontroll és a gyengeség elkerülése továbbra is központi elemei a sporthoz kapcsolódó maszkulin identitásnak, ugyanakkor ezek az elvárások gyakran belső feszültségeket és ambivalens viselkedési stratégiákat eredményeznek. Ez az értelmezés összhangban áll azzal a megközelítéssel, amely szerint a sportkörnyezetben megjelenő perfekcionista és kontrollfókuszú működés nem pusztán egyéni személyiségvonásokból fakad, hanem a maszkulin normák által közvetített teljesítménykényszer és státuszfenntartási elvárások következménye is lehet. A maszkulinitás ilyen konfliktusos értelmezése hozzájárul annak megértéséhez, hogy miért jelenhetnek meg egyes sportolóknál adaptív, míg másoknál maladaptív teljesítménystratégiák, különösen akkor, amikor az önszabályozás, a kontroll és a versengés kerül előtérbe. A sporthoz kapcsolódó maszkulinitás morális jelentésekkel is felruházódik, amelyek bizonyos viselkedésformákat legitimként vagy akár kívánatosként tüntetnek fel. Pringle és Hickey (2010) értelmezése szerint a sport olyan társas térként működik, ahol a maszkulinitás folyamatos tárgyalás és igazolás tárgya, és ahol a versengéshez, keménységhez és kontrollhoz kötődő magatartások erkölcsi indoklást nyerhetnek. Ez a megközelítés hozzájárul annak megértéséhez, hogy a teljesítményorientált, instrumentális működésmódok – például a perfekcionista törekvések vagy a machiavellisztikus stratégiák – miért válhatnak elfogadottá, sőt normatívvá bizonyos sportkörnyezetekben.

A sportpszichológiai kutatások arra utalnak, hogy a machiavellizmus a versengő és teljesítményorientált környezetekben nem kizárólag maladaptív személyiségvonásként értelmezhető, hanem olyan működésmódként is, amely bizonyos teljesítményhez kapcsolódó pszichológiai jellemzőkkel együtt jelenik meg. Vaughan és munkatársai (2018) empirikus vizsgálatukban kimutatták, hogy a Dark Triad vonások — köztük a machiavellizmus — szignifikáns kapcsolatot mutatnak a mentális keménységgel és a fizikai aktivitás mértékével. A mentális keménység olyan pszichológiai konstruktum, amely a kitartás, az érzelmi kontroll és a teljesítményhelyzetekkel szembeni ellenállóképesség dimenzióit foglalja magában, és több ponton rokonítható a perfekcionizmus adaptív aspektusaival. Eredményeik arra utalnak, hogy a machiavellisztikus orientáció sportkörnyezetben kontroll- és teljesítményfókuszú

működésmódhoz kapcsolódhat, amely az érzelmi szabályozást és a célok következetes elérését hangsúlyozza. Ez összhangban áll azokkal az elméleti megközelítésekkel, amelyek szerint a maszkulin normák által strukturált versengő közegekben a teljesítményhez kötődő személyiségvonások — így a machiavellizmus és az adaptív perfekcionizmus — kölcsönösen erősíthetik egymást. A Dark Triad vonások tehát, köztük a machiavellizmus sportolói környezetben való jelenléte nem feltétlenül patológiás: egyes sportágakban – mint például a professzionális harci sportok – ezek a személyiségjegyek összefügghetnek a maszkulin identitás és teljesítménykultúra dominanciájával (Van Hauwermeiren és mtsai., 2023). Park & Herman (2021) serdülő atléták körében vizsgálták a machiavellizmus és versengő attitűdök kapcsolatát, és bár a machiavellizmus nem mutatott közvetlen kapcsolatot a rangsorolással mérhető sportteljesítménnyel, erős korrelációt találtak a hyperkompetitivitással, ami a teljesítményorientált működés magas szintjét jelzi. Ez alátámasztja, hogy a machiavellizmus sportkörnyezetben olyan motivációs mintázattal fonódhat össze, amely fokozott versengésorientációval jár együtt, és kognitív szinten rokonítható a perfekcionista törekvésekkel.

Összességében a bemutatott kutatások azt támasztják alá, hogy a sportkörnyezetben a perfekcionizmus, a machiavellizmus és a maszkulinitás olyan egymással összefonódó konstrukciókat alkotnak, melyek a teljesítmény maximalizálására és a státusz fenntartására irányuló működésmódok mentén szerveződnek a sportkörnyezetben, és amelyek együttes vizsgálata indokolt a jelen kutatás empirikus részében.

3. Vizsgálat

3.1. A vizsgálat célja

Az empirikus kutatás célja annak vizsgálata volt, hogy a maszkulin normákhoz való viszonyulás, az internalizált maszkulinitás, valamint a sporttevékenység különböző formái miként kapcsolódnak bizonyos személyiségvonásokhoz és pszichológiai működésmódokhoz. A vizsgálat elsődleges célkitűzése annak feltárása, hogy a maszkulin normákkal való egyetértés és az internalizált maszkulinitás milyen mértékben függ össze a sportolói és e-sportolói státusszal. A sport – legyen szó fizikai vagy digitális környezetről – olyan strukturált teljesítményhelyzetet teremt, amelyben a maszkulinitás bizonyos normái felerősödhetnek,

legitimálódhatnak, illetve identitásszervező szerepet tölthetnek be. Ennek megfelelően a kutatás célja annak vizsgálata, hogy a sportolói és e-sportolói minőség együtt jár-e a maszkulin normák erősebb elfogadásával és az internalizált maszkulinitás magasabb szintjével arra tekintettel, hogy a szakirodalom alapján a sport olyan közegként működik, amely erősíti a hegemonikus maszkulinitás normáinak internalizációját (Connell & Messerschmidt, 2005; Messner és mtsai., 1995). Ebből következően feltételezhető, hogy a sportolói státusz együtt jár a maszkulin normák erősebb elfogadásával.

H1. A maszkulin normákkal való egyetértés és az internalizált maszkulinitás pozitívan korrelál a sportolói és e-sportolói minőséggel.

A vizsgálat további célja a maszkulin normák és a machiavellisztikus személyiségvonás kapcsolatának elemzése sportolók és e-sportolók körében. A machiavellizmus, mint instrumentális, célorientált és érzelmileg távolságtartó működésmód elméletileg szorosan kapcsolódik a maszkulinitás azon aspektusaihoz, amelyek a kontrollt, az önérdek érvényesítését és a győzelem elsődlegességét hangsúlyozzák. A kutatás célja annak empirikus tesztelése volt, hogy a maszkulin normák elfogadása valóban együtt jár-e a machiavellisztikus tendenciák fokozott jelenlétével a sporttal összefüggő kontextusokban. A korábbi kutatások szerint a machiavellisztikus személyiségvonás olyan kontrollorientált működésmódot tükröz, amely összefügg a versengéssel, az önérdekérvényesítéssel és az erkölcsi normák rugalmas kezelésével sportkörnyezetben (Kavussanu és mtsai., 2017; Nicholls és mtsai., 2020). Mivel ezek a jellemzők több ponton kapcsolódnak a maszkulinitás dominanciát és győzelemorientációt hangsúlyozó aspektusaihoz, feltételezhető a két konstruktum pozitív együttjárása.

H2. A maszkulin normákkal való egyetértés pozitív kapcsolatban áll a machiavellisztikus személyiségvonással sportolók és e-sportolók körében.

A dolgozat harmadik célkitűzése a perfekcionizmus vizsgálata a sporttevékenység tükrében. A perfekcionizmust nem egységes konstruktként, hanem adaptív és maladaptív dimenziókra bontva értelmezzük a korábban ismertetett szakirodalmi álláspont (Hewitt & Flett, 1991; Stoeber & Otto, 2006) alapján, feltételezve, hogy a sportolók és e-sportolók eltérő perfekcionizmus-profilú mutathatnak, mint a nem sportoló válaszadók. A sportkörnyezet teljesítménycentrikus jellege elősegítheti bizonyos perfekcionista törekvések kialakulását,

ugyanakkor nem egyértelmű, hogy ezek elsősorban adaptív vagy maladaptív formában jelennek-e meg - a vizsgálat célja e különbségek empirikus feltárása.

H3. A sportolók és e-sportolók eltérő perfekcionizmus-profilját mutatnak, mint a nem sportolók.

Végül a kutatás átfogó célja egy komplexebb összefüggésrendszer vizsgálata a három vizsgált konstrukttal összefüggésben, amelyben a machiavellisztikus személyiségvonás közvetítő szerepet tölthet be a maszkulinitás és a perfekcionizmus kapcsolata között. Az elméleti keret alapján (Vaughan és mtsai., 2018; Nicholls és mtsai., 2020) feltételezhető, hogy a maszkulin normák internalizációja önmagában nem közvetlenül vezet perfekcionista működésmódokhoz, hanem egy sajátos interperszonális és motivációs orientáción – a machiavellizmuson – keresztül fejt ki hatását. A vizsgálat célja ennek a közvetítő mechanizmusnak az empirikus tesztelése volt.

H4. A maszkulinitás és a perfekcionizmus közötti kapcsolatot részben a machiavellisztikus személyiségvonás közvetíti.

3.2. A vizsgálati minta

A teljes vizsgálati minta 299 válaszadóból állt, amelyből két választ amiatt kellett kizárni, mert minden kérdésre egyetlen szélsőértékes választ adtak, egy válaszadó pedig 18 év alatti volt. A kérdőívet közvetlen megkereséssel (e-sport szervezetek, sportszervezetek), a social media felületeken, valamint egyetemisták körében terjesztettük. A minta nemi megoszlása kiegyensúlyozatlan, férfi többséget mutat: férfiak: $n = 195$ fő (65,9%), nők: $n = 101$ fő (34,1%). A válaszadók toborzásakor kifejezetten hangsúlyt fektettünk a férfi válaszadók számának növelésére, amelyet az indokolt, hogy a megélt maszkulinitásra, valamint a maszkulin ideológiára vonatkozó kutatási kérdések ezen csoport esetében meghatározók. A férfi válaszadói túlsúly ezért jelen konkrét kutatásban nem hátrány, hanem előny. A férfi és női válaszadók átlagéletkora nagyon hasonló (ld. az 1.sz. táblázatot), a különbség kevesebb mint fél év. Az életkor szórása mindkét csoportban közel azonos, ami arra utal, hogy a nemi csoportok életkori szempontból jól összevethetők.

1. táblázat - A kutatás nemi és életkori eloszlása (saját szerkesztés)

Nem	N	Átlagéletkor	Szórás (SD)	Medián	Min–Max
Férfi	195	24,25	8,14	22	18–64
Nő	101	24,72	8,52	22	18–59

A 2. sz. táblázat a teljes mintára vonatkozó fizikai sportolási, e-sportolási, valamint versenyszerű sportolói megoszlásokat szemlélteti százalékos formában. A válaszadók többsége rendszeresen űz fizikai sportot (67,6%), míg 40,5%-uk e-sporttevékenységet folytat. A versenyszerű sportolók aránya alacsonyabb, de jól elkülöníthető alcsoportot alkot a mintán belül.

2. táblázat – A kutatás sportolói összetétele

Kategória	Elemszám (n)	Arány (100%)
Fizikai sportot űz	200	67,60%
Nem űz fizikai sportot	96	32,40%
E-sportot űz	120	40,50%
Nem űz e-sportot	176	59,50%
Versenyszerű fizikai sportoló	52	17,60%
Versenyszerű e-sportoló	18	6,10%
<i>Teljes elemszám N=296</i>		

3.3. A vizsgálati módszer

A kérdőív a demográfiai adatok (nem, életkor és sporttevékenységre vonatkozó adatok) felvételét követően 4 részből állt: a maszkulinitásra vonatkozó kérdőív két részét követően a machiavellisztikus személyiségre, ezt követően a perfekcionizmusra vonatkozó kérdőív-részek kitöltése következett. A kérdéssort az 1. sz. melléklet tartalmazza.

3.3.1. Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála

A Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála (Multicultural Masculinity Ideology Scale, MMIS) egy nemzetközileg alkalmazott mérőeszköz, amely a maszkulinitás társadalmi–kulturális ideológiájának mérésére szolgál. Az eszköz elméleti háttere a nemi ideológia fogalmára épül, amely azt ragadja meg, hogy az egyén milyen mértékben internalizálja a

férfiakkal szemben támasztott társadalmi elvárásokat és normákat, függetlenül attól, hogy saját viselkedését hogyan ítéli meg. A skála így nem a nemi szerepidentitást vagy a személyiségjegyeket méri, hanem a maszkulinitás kulturálisan közvetített ideológiai tartalmaival való azonosulás fokát. Az MMIS magyar nyelvű adaptációját Kozma Luca, Láng András és Kocsor Ferenc (2019) készítették el nagymintás empirikus vizsgálat keretében. Az ideológiai alskála esetében a Kaiser–Meyer–Olkin mutató értéke 0,87 volt, a Bartlett-féle sfericitásvizsgálat pedig szignifikáns eredményt adott ($p < 0,001$). A magyar adaptációban az MMIS ideológiai része három faktorra tagolódott: a hipermaszkulin pózolás (pl. *”Egy kapcsolatban lévő férfinak olyan gyakran kell lefeküdnie a partnerével, amilyen gyakran csak lehet”*, *”A sportos testalkat vagy a jó sportteljesítmény legyen fontos egy férfi számára”*), az érzelelkimutatás gátlása és a szexualitással kapcsolatos normák (pl. *”Egy férfinak úgy kell bizonyítania férfiasságát, hogy minél több emberrel létesít szexuális kapcsolatot”*, *”A férfiaknak akkor sem szabad sírniuk, ha valami igazán rossz történik”*), valamint a lovagiasság dimenzióira (pl. *”A férfiaknak udvariasnak kell lenniük a nőkkel”*, *”Egy férfinak legyen pozitív életfelfogása, és ne hagyja, hogy bármi letörje”*). A belső megbízhatóság vizsgálata alapján mindhárom faktor elfogadható vagy jó belső konzisztenciát mutatott. A Cronbach-féle alfa érték a hipermaszkulin pózolás faktor esetében 0,83 volt, az érzelelkimutatás gátlása/szexualitás faktor esetében 0,69, míg a lovagiasság faktor esetében 0,68. A kérdőív második, a saját viselkedésre vonatkozó része pszichometriai szempontból eltérő képet mutatott: a megerősítő faktoranalízis nem igazolta az ideológiai rész faktorstruktúrájának egyértelmű átvitelét a viselkedéses alskálára, ezért a szerzők ezen a részen is feltáró főkomponens-elemzést alkalmaztak, kizárólag férfi mintán. Az így azonosított faktorok belső megbízhatósága mérsékeltebb volt, de elfogadható szinten maradt: az érzelelkimutatás gátlása/sikertelenség faktor Cronbach-alfa értéke 0,78, a hipermaszkulin viselkedése 0,64, míg a lovagias viselkedése 0,54 volt. A szerzők értelmezése szerint ez a viselkedéses dimenzió nagyobb heterogenitására és kontextusfüggőségére utalhat (Kozma és mtsai, 2019). Az MMIS I. (ideológia) skála 27 elemet tartalmaz, amelyből négy fordított, az MMIS II. (viselkedés) skála 23 elemet tartalmaz, amelyből öt fordított. Minden item ötfokú Likert skálán értékelendő állításokat tartalmaz.

3.3.2. Machiavellista Személyiség Skála

A Machiavellista Személyiség Skála (Machiavellianism Personality Scale, MPS) a machiavellizmus többdimenziós mérésére szolgáló pszichológiai kérdőív, amelyet Dahling, Whitaker és Levy (2009) dolgoztak ki. Az MPS célja a machiavellizmus korábbiaknál korszerűbb, strukturáltabb és pszichometriailag megbízhatóbb operacionalizálása volt. A mérőeszköz magyar nyelvű validációját Talmácsi György, Orosz Gábor, Birkás Béla és Bereczkei Tamás (2012) végezték el 404 fős egyetemista mintán. A pszichometriai elemzések eredményeként egy 15 tételből álló, ötfokú Likert skálán értékelendő, négyfaktoros végleges magyar változat került kialakításra. A végleges magyar MPS négy dimenziót különít el: az amoralitást, a kontroll iránti vágyat, a kontrollérzetet, valamint a mások iránti bizalmatlanságot. Az egyes alskálák belső konzisztenciája elfogadható tartományban mozgott: a kontroll iránti vágy alskála Cronbach alfa értéke 0,745, az amoralitásé 0,676, a kontrollérzeté 0,653, míg a mások iránti bizalmatlanság alskáláé 0,667 volt.

3.3.3. Majdnem Tökéletes Skála

A perfekcionizmus mérésére a kutatásban a Majdnem tökéletes skála rövidített változatát (Short Almost Perfect Scale, SAPS) alkalmaztuk, amely a vonásszintű perfekcionizmus korszerű, multidimenzionális megközelítésén alapul. A mérőeszközt Rice és munkatársai (2014) dolgozták ki a Revised Almost Perfect Scale rövid formájaként, azzal a céllal, hogy a perfekcionizmus adaptív és maladaptív összetevőit elkülönítetten, mégis gazdaságosan mérje. A skála elméleti háttere azon a konszenzusos megközelítésen nyugszik, amely szerint a perfekcionizmus nem egységes jelenség, hanem legalább két, funkcionálisan eltérő komponensből áll: a magas személyes standardokból és az ezekhez kapcsolódó, gyakran önkritikus értékelésekből. A kérdőív összesen nyolc tételből áll, és két alskálát tartalmaz. A Standardok alskála a magas személyes elvárásokat, a kiválóságra és teljesítménymaximalizálásra irányuló törekvéseket méri, amelyek a perfekcionizmus adaptív aspektusát ragadják meg. A Diszkrepancia alskála (maladaptív perfekcionizmus) ezzel szemben azt a szubjektíven észlelt eltérést fejezi ki, amely az egyén által elvárt teljesítményszint és a saját megítélése szerinti tényleges teljesítmény között fennáll, és amely a perfekcionizmus alkalmazkodást nehezítő komponensnek tekinthető. A skála nem tartalmaz fordított tételeket,

ami csökkenti a kitöltésből fakadó módszertani torzítások lehetőségét. A tételek egy hétfokú Likert-típusú skálán értékelhetők, ahol az alacsonyabb értékek az egyet nem értést, a magasabb értékek pedig az erős egyetértést fejezik ki. A Reinhardt és munktársai (2019) által közzétett magyar változat teljes skálájának Cronbach-alfa értéke 0,85 volt.

A kérdőív kitöltésére 2025. szeptember 21- október 30. közötti időszakban került sor, a kutatásetikai engedély dátuma: 2025. szeptember 15, száma: SZE/ETT-58/2025 (IX.15.).

3.4. Eredmények

Az egyes mérőeszközök teljes vizsgálati mintára vetített reliabilitás-vizsgálata alapján minden alkalmazott teszt megfelelőnek bizonyult. A Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála első része (MMIS I.) jó belső konzisztenciát mutat ($\alpha = 0,789$). Ez arra utal, hogy az ideológiai szinten megfogalmazott maszkulin normák és elvárások koherens konstruktumot alkotnak, és a skála alkalmas a maszkulinitással kapcsolatos attitűdök mérésére a vizsgált mintában. A skála második része ugyanakkor jóval alacsonyabb megbízhatósági értéket mutatott a teljes mintán: ez az eredmény arra utal, hogy a maszkulinitás viselkedéses megélése kevésbé egységes konstrukcióként jelenik meg, ami összhangban áll a korábbi magyar kutatási eredményekkel (Kozma és mtsai, 2019): a maszkulin viselkedések erősebben kontextusfüggők, és kevésbé szerveződnek egységes dimenzióvá, mint az ideológiai szinten megfogalmazott normák. A reliabilitás-vizsgálat eredményé az alábbi 2. ábra foglalja össze.

3. sz. táblázat - Az alkalmazott mérőeszközök reliabilitása

Mérőeszköz	Cronbach α
MMIS I. – Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála (Ideológia)	0,789
MMIS II. - Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála (Viselkedés)	0,610
MPS - Machiavellianism Personality Scale (Machiavellista Személyiség Skála)	0,649
SAPS - Short Almost Perfect Scale (Majdnem tökéletesség skála)	0,876

A Machiavellista Személyiség Skála (MPS) közepes megbízhatósági értéke elfogadhatónak tekinthető exploratív társadalomtudományi kutatásokban, ugyanakkor jelzi,

hogy a machiavellisztikus attitűdök több, részben elkülönülő aspektusból állhatnak, amelyek nem minden esetben illeszkednek szorosan egymáshoz a vizsgált mintában. A skálát magyar nyelven validáló kutatásban (Talmácsi és mtsai, 2012) a Crombach alfa értéke 0,75, ugyanakkor a 16 ítemes francia és olasz nyelvi változat 0,864-es Crombach alfa értéke meggyőző (Bianchi & Mirkovic, 2020). Nemzetközi kutatások jelezték korábban a skála megbízhatóságával kapcsolatos ellentmondó eredményeket a női válaszadók esetében (Oksenbergh, 1971, White, 1984) az eredeti, 20 ítemes skála esetében, ugyanígy a szerb 16 ítemes skála vonatkozásában is relatíve alacsony értékjelent meg a kutatásokban (Grabovac & Dinic, 2022). Jelen vizsgálatban ez a megbízhatósági kockázat (de legalábbis óvatosság) további megerősítést nyert.

A Short Almost Perfect Scale (SAPS) kiemelkedően jó belső megbízhatósága arra utal, hogy a perfekcionizmus, illetve a „majdnem tökéletesség” konstrukciója a vizsgált mintában konzisztensen és megbízhatóan mérhető. A skála faktorstruktúrájának vizsgálatára megerősítő faktoranalízist (CFA) végeztünk, amelyben egy kétfaktoros modellt teszteltünk. Az eredmények alapján valamennyi item szignifikáns faktorsúllyal töltött a feltételezett faktorára ($Z = 12.5-17.8$, $p < 0,001$), ami az itemek megfelelő konstrukcióreprezentációjára utal. A két faktor között közepesen erős, szignifikáns pozitív kapcsolat volt megfigyelhető ($r = 0.576$, $p < 0,001$), ami összhangban áll a perfekcionizmus adaptív és maladaptív dimenzióinak elméleti összefüggésével.

Ugyanakkor a modell globális illeszkedési mutatói nem jeleztek megfelelő illeszkedést ($\chi^2(19) = 171$, $p < 0,001$; RMSEA = 0.165, 90% CI [0.142, 0.188]; CFI = 0.888; TLI = 0.835), ami arra utal, hogy a vizsgált minta esetében a szigorúan specifikált kétfaktoros modell nem írja le maradéktalanul az adatok kovarianciastruktúráját. Tekintettel azonban az itemek stabil faktorsúlyaira és az elméletileg megalapozott faktorstruktúrára, a skála alszkálái további elemzésekben elkülönítve kerültek alkalmazásra.

Az adatelemzést megelőzően ellenőriztem a vizsgált változók eloszlásának normalitását Shapiro–Wilk-próbával, valamint ferdeség és csúcsosság mutatókkal. A Shapiro–Wilk-próba alapján a machiavellizmus ($p=0,395$), a maszkulin ideológia ($p=0,766$), valamint az internalizált maszkulinitás ($p=0,266$) változók esetében nem volt kimutatható szignifikáns eltérés a normáloszlástól. Ezzel szemben a tökéletesség ($p < 0,001$), az adaptív perfekcionizmus ($p < 0,001$) és a maladaptív perfekcionizmus ($p < 0,001$) esetében a normalitásfeltételek sérültek. Ugyanakkor a ferdeség és csúcsosság értékei minden változó esetében a ± 1 tartományon belül maradtak, ami közel normális eloszlást jelez. A nagy

elemszámra tekintettel a Shapiro–Wilk-próba túlérzékenysége miatt az elemzések során parametrikus eljárásokat alkalmaztunk, amelyeket nemparaméteres módszerekkel is ellenőriztünk. Tekintettel arra, hogy a vizsgált változók Likert-típusú kérdőíves skálákból származtak, valamint, hogy a normalitás nem minden mérőeszköz esetében teljesült egyértelműen, az összefüggések elemzése során Pearson- és Spearman-féle korrelációs együtthatókat egyaránt számoltunk az eredmények robusztusságának biztosítása érdekében.

4. sz. táblázat - A mérőeszközök korrelációs értékei

		Maszkulin ideológia	Internalizált maszkulinitás	Perfekcionizmus
Internalizált maszkulinitás	Pearson's r	0.375	—	
	p	<.001	—	
	Spearman's rho	0.352	—	
	p-value	<.001	—	
Perfekcionizmus	Pearson's r	0.068	0.094	—
	p-value	.245	.105	—
	Spearman's rho	0.011	0.062	—
	p-value	.857	.290	—
Machiavellisztikus személyiség	Pearson's r	0.194	0.359	0.244
	p-value	<.001	<.001	<.001
	Spearman's rho	0.161	0.351	0.214
	p-value	.005	<.001	<.001

A maszkulin ideológia és az internalizált maszkulinitás között közepes erősségű, pozitív és szignifikáns kapcsolat volt kimutatható (Pearson $r = 0,375$, $p < 0,001$; Spearman $\rho = 0,352$, $p < 0,001$). Ez az eredmény arra utal, hogy azok a személyek, akik erősebben elfogadják a maszkulin normákat és ideológiai elvárásokat, nagyobb valószínűséggel internalizálják is ezeket, vagyis saját identitásuk részévé teszik a maszkulinitás bizonyos elemeit. Ugyanakkor a korreláció közepes erőssége azt is jelzi, hogy a normák elfogadása nem vezet

automatikusan azok teljes belsővé tételéhez, ami alátámasztja a normatív és az identitásszintű maszkulinitás elkülönítésének indokoltságát.

A perfekcionizmus egyik maszkulinitás-dimenzióval sem mutatott szignifikáns kapcsolatot. Sem a maszkulin ideológiával (Pearson $r=0,068$, $p=0,245$), sem az internalizált maszkulinitással (Pearson $r=0,094$, $p=0,105$) nem volt kimutatható érdemi összefüggés, amit a Spearman-féle mutatók is megerősítettek. Ez arra utal, hogy a perfekcionizmus a vizsgált mintában nem tekinthető a maszkulinitás strukturális elemének, hanem attól nagyrészt független személyiségvonásként működik.

Ezzel szemben a machiavellisztikus személyiségjegyek mindhárom vizsgált változóval szignifikáns, pozitív kapcsolatot mutattak. A machiavellizmus közepes erősségű kapcsolatban állt az internalizált maszkulinitással (Pearson $r=0,359$, $p<0,001$), valamint gyengébb, de szintén szignifikáns kapcsolatban a maszkulin ideológiával (Pearson $r=0,194$, $p<0,001$). Emellett a perfekcionizmussal is szignifikáns, gyenge-közepes korreláció volt kimutatható (Pearson $r=0,244$, $p<0,001$).

Ez az eredmény arra utal, hogy a maszkulin normák elfogadása és különösen azok internalizálása együtt járhat instrumentális, stratégiai és manipulatív attitűdökkel. A machiavellisztikus személyiség mintázata ebben az összefüggésben olyan pszichológiai közvetítő tényezőként értelmezhető, amely összekapcsolja a maszkulin identitást a célorientált, versengő és kontrollra törekvő viselkedési stratégiákkal.

A H1. hipotézis vizsgálata során a maszkulinitás két eltérő, de egymással összefüggő dimenzióját elemeztük: a maszkulin normákkal való egyetértést, valamint a maszkulinitás internalizált, önmagukra vonatkozó megélését.

A sportolói státusz hatását vizsgálva a maszkulinitás-egyetértés tekintetében eltérő mintázatok rajzolódtak ki. A rekreációs jellegű sportolás önmagában nem mutatott szignifikáns különbséget sem a fizikai sportolók (Welch $F(1, 222)=3.67$, $p=0,057$), sem az e-sportolók esetében (Welch $F(1, 262)=3.05$, $p=0,082$), ugyanakkor mindkét esetben tendenciális eltérés volt megfigyelhető. Ezzel szemben a versenyszerű sportolás mind a fizikai sport (Welch $F(1, 80.3) = 5.08$, $p=0,027$), mind az e-sport területén (Welch $F(1, 18.9)=4.48$, $p=0,048$) szignifikánsan magasabb maszkulinitás-egyetértési pontszámokkal járt együtt. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy elsősorban a versenykörnyezethez és teljesítményelvárásokhoz kötődő sportolás kapcsolódik a maszkulin normák erősebb elfogadásához.

Az internalizált maszkulinitás vizsgálata eltérő mintázatot mutatott a normatív maszkulinitás eredményeihez képest. Az e-sportolók szignifikánsan magasabb internalizált maszkulinitás-pontszámot értek el, mint a nem e-sportolók (Welch $F(1, 248)=9.63, p=0.002$). Ezzel szemben sem a fizikai sportolás ténye (Welch $F(1, 180)=1.11, p=0.293$), sem a versenyszerű fizikai sportolás (Welch $F(1, 71.8)=0.193, p=0.662$), sem a versenyszerű e-sportolás (Welch $F(1, 19.0)=0.003, p=0.956$) nem mutatott szignifikáns összefüggést az internalizált maszkulinitás szintjével. Ezek az eredmények arra utalnak, hogy az internalizált maszkulin normák elsősorban az e-sportolói identitáshoz kapcsolódnak, és nem a sportolás versenyszerűségéhez vagy fizikai jellegéhez. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy ez az összefüggés a kizárólag férfi válaszadókat tartalmazó almintán nem volt kimutatható, ami arra utal, hogy az eredményt részben a női e-sportolók bevonása befolyásolja.

Ókiváncsiságból elvégeztük a nemek szerinti összehasonlítást is. A Welch-féle egyutas varianciaanalízis alapján a férfi válaszadók szignifikánsan magasabb pontszámot értek el mind a maszkulin ideológiával való egyetértés skálán (Welch $F(1, 240) = 59.47, p<0.001$), mind az internalizált maszkulinitás skálán (Welch $F(1, 199) = 34.52, p<0.001$). A leíró statisztikák szerint a férfiak átlagpontszáma mindkét esetben meghaladta a női válaszadókéét.

A H2 hipotézis tesztelésének első lépéseként Pearson-féle korrelációs elemzést végeztünk a maszkulin normákkal való egyetértés és a machiavellisztikus személyiségvonás között. A teljes mintán az eredmények szignifikáns, pozitív irányú kapcsolatot jeleztek a két változó között ($r(296)=0.19, p<0.01$). Ez az összefüggés gyenge erősségű volt, ugyanakkor statisztikailag megbízható, tehát a maszkulin normák erősebb elfogadása együtt jár a magasabb machiavellizmus pontszámmal. A csak férfi válaszadókat tartalmazó almintában szintén pozitív irányú kapcsolat volt megfigyelhető a változók között ($r(195)=0.15, p<0.05$). Bár az összefüggés erőssége ebben az esetben gyengébb volt, az irány megegyezett a teljes mintán tapasztaltakkal, ami alátámasztja a kapcsolat stabilitását a férfi válaszadók körében.

A machiavellizmus és a maszkulinitás különböző szintjeinek kapcsolatát két lineáris regressziós modellben vizsgáltuk, amelyekben a maszkulin ideológiai egyetértés (MMIS I), illetve az internalizált maszkulinitás (MMIS II) szolgált kimeneti változóként. Mindkét modellben a machiavellizmus kategorizált formában került bevonásra prediktorként, a legalacsonyabb értéket (20 pont) referenciakategóriaként kezelve, miközben a sporttípust (fizikai sportoló vs. e-sportoló) kontrollváltozóként vontuk be. A maszkulin ideológia modellje

közepes magyarázóerőt mutatott ($R = 0,440$; $R^2 = 0,194$; $N = 296$), míg az internalizált maszkulinitás esetében erősebb illeszkedést tapasztaltunk ($R = 0,566$; $R^2 = 0,320$; $N = 296$). Az MMIS I eredményei alapján a machiavellizmus alacsony szintjeihez nem társult szignifikáns eltérés az ideológiai egyetértésben, azonban a közepes és magasabb szinteken több ponton is szignifikánsan magasabb maszkulin ideológiai egyetértés jelent meg a referenciacsoporthoz képest. Az MMIS II esetében a machiavellizmus hatása erőteljesebb és következetesebb volt: már a közepes tartományban megjelentek szignifikáns pozitív eltérések, amelyek a magasabb machiavellizmus-szinteken kumulatív módon fennmaradtak. A kontrollváltozók vizsgálata azt mutatta, hogy a fizikai sportolói státusz egyik modellben sem volt szignifikáns, míg az e-sportolói státusz az internalizált maszkulinitás esetében szignifikáns negatív kapcsolatot mutatott, a maszkulin ideológia modelljében azonban nem jelent meg következetes hatás.

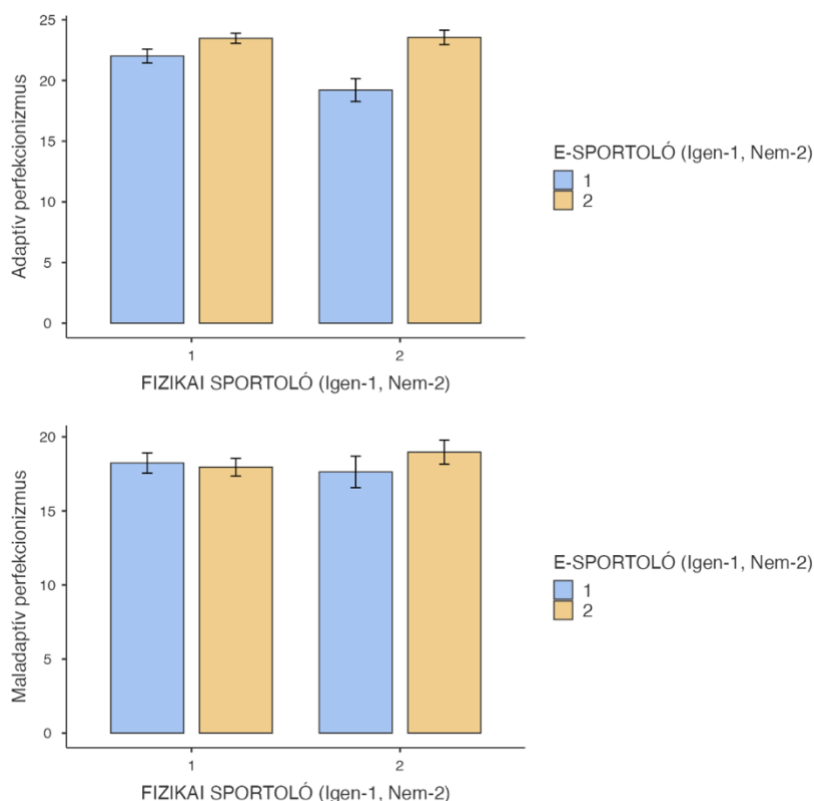
A H3 hipotézis azt feltételezte, hogy a sportolók és e-sportolók a perfekcionizmus különböző dimenzióiban magasabb értékeket érnek el, mint a nem sportoló válaszadók. A hipotézis tesztelése során a perfekcionizmust nem egységes konstruktként, hanem adaptív és maladaptív dimenziókra bontva vizsgáltuk, figyelembe véve a sporttevékenység jellegét is, valamint a korábban ismertetett szakirodalmi eredményeket.

Az adaptív és maladaptív perfekcionizmus együttes vizsgálatát kétfaktoros többváltozós varianciaanalízissel (MANOVA) végeztük, ahol a sportolói státusz (sportoló vs. nem sportoló) és a nem (férfi vs. nő) független változóként, míg az adaptív és maladaptív perfekcionizmus kimeneti változóként szerepelt. Az elemzés eredményei alapján a sportolói státusznak szignifikáns többváltozós főhatása volt a perfekcionizmus dimenzióira együttesen (Wilks' $\lambda = 0,961$; $F(2, 291) = 5,89$; $p = 0,003$), ami arra utal, hogy a sportolók és nem sportolók perfekcionizmus-profilja összességében eltér egymástól.

Az egyes dimenziók külön elemzése alapján ugyanakkor árnyaltabb kép rajzolódott ki. Az adaptív perfekcionizmus és a fizikai sportolói státusz között gyenge, pozitív irányú, azonban statisztikailag nem szignifikáns kapcsolat volt megfigyelhető ($r = 0,097$; $p = 0,097$). A fizikai sporttevékenységet végzők körében ugyan tendenciózusan valamivel magasabb adaptív perfekcionizmus jelent meg, ez az eltérés nem érte el a statisztikai szignifikancia szintjét, így nem tekinthető megbízható különbségnek. Ezzel szemben az adaptív perfekcionizmus és az e-sportolói státusz között szignifikáns, negatív irányú kapcsolat mutatkozott ($r = -0,231$; $p < 0,001$), ami arra utal, hogy a vizsgálati mintában az e-sportolók körében az adaptív

perfekcionizmus szintje alacsonyabb, mint a nem e-sportoló válaszadók esetében. Ez az eredmény kifejezetten ellentmond a hipotézisnek, mivel nem magasabb, hanem alacsonyabb adaptív perfekcionizmus jellemzi az e-sportolókat. Az eredményeket az 1. sz. ábra szemlélteti.

1. sz. ábra - Adaptív és maladaptív perfekcionizmus fizikai sportolók és e-sportolók körében

Megjegyzés: Az oszlopdiagramok a vizsgált csoportok átlagpontszámait ábrázolják az adaptív (felső panel) és a maladaptív perfekcionizmus (alsó panel) dimenzióiban. Az x tengelyen a fizikai sportolói státusz szerepel (1 = fizikai sportoló, 2 = nem fizikai sportoló). A különböző színek az e-sportolói státuszt jelölik (kék = e-sportoló, sárga = nem e-sportoló). Az oszlopokon feltüntetett hibaszávok az átlagok körüli szóródást jelzik.

A maladaptív perfekcionizmus esetében az eredmények még egyértelműbben cáfolták a hipotézist. Sem a fizikai sportolói státusz, sem az e-sportolói státusz nem mutatott szignifikáns kapcsolatot a maladaptív perfekcionizmussal (fizikai sportolás: $r = -0,028$; $p = 0,637$; e-sportolás: $r = -0,019$; $p = 0,747$). Ez azt jelzi, hogy a sporttevékenység jelenléte önmagában nem jár együtt a perfekcionizmus maladaptív, rigid és túlzottan önkritikus formáinak magasabb

szintjével. A sportolók tehát nem mutattak magasabb maladaptív perfekcionizmus értékeket a nem sportolókhöz képest.

A többváltozós elemzés eredményei alapján ugyanakkor a nem szignifikáns főhatást mutatott a perfekcionizmus két dimenziójára együttesen (Pillai's Trace = 0,0448; $F(2, 290) = 6,80$; $p = 0,001$), tehát a mintában a férfi és női válaszadók perfekcionizmus-profilja – az adaptív és maladaptív dimenziókat együtt vizsgálva – statisztikailag megbízható módon eltér egymástól. A többváltozós főhatás részletesebb értelmezéséhez az egyváltozós eredmények vizsgálata történt meg. Az adaptív perfekcionizmus esetében a nem szignifikáns hatást gyakorolt ($F(1, 291) = 13,46$; $p < 0,001$), ami arra utal, hogy a férfiak és nők adaptív perfekcionizmus szintje érdemben különbözik egymástól. A maladaptív perfekcionizmus esetében szintén szignifikáns nemi különbség volt megfigyelhető ($F(1, 291) = 5,24$; $p = 0,023$). Ez az eredmény arra utal, hogy a perfekcionizmus maladaptív, rigid és túlzottan önkritikus formái is eltérő mértékben vannak jelen a férfi és női válaszadók körében. A korábbi egyutas elemzésekkel összhangban ez a különbség a nők irányába mutat, vagyis a női válaszadók átlagosan magasabb maladaptív perfekcionizmus-értékeket érnek el.

A negyedik hipotézis össze kívánta kapcsolni a három vizsgált fogalmat azt feltételezve, hogy maszkulinitás és a perfekcionizmus közötti kapcsolatot részben a machiavellisztikus személyiségvonás közvetíti. A maszkulinitás és a perfekcionizmus maladaptív dimenziója közötti kapcsolat mechanizmusának feltárására mediációs elemzést végeztünk, amelyben a maszkulin normákkal való egyetértés prediktorként, a machiavellisztikus személyiségvonás mediátorként, míg a maladaptív perfekcionizmus kimeneti változóként szerepelt. Az indirekt hatások becslését bootstrap eljárással, 95%-os konfidenciaintervallum mellett végeztük.

Az eredmények alapján a maszkulin normákkal való egyetértés és a maladaptív perfekcionizmus közötti kapcsolat szignifikáns indirekt úton valósul meg a machiavellisztikus személyiségvonáson keresztül (indirekt hatás: $B = 0,0309$, $SE = 0,0124$, $Z = 2,48$, $p = 0,013$, 95% CI [0,0098; 0,0598]). A konfidenciaintervallum nem tartalmazza a nullát, ami egyértelműen alátámasztja a mediációs hatás statisztikai szignifikanciáját.

Ezzel szemben a maszkulin normákkal való egyetértés direkt hatása a maladaptív perfekcionizmusra nem bizonyult szignifikánsnak ($B = -0,0183$, $SE = 0,0327$, $p = 0,576$), és a teljes hatás sem érte el a szignifikancia szintjét ($B = 0,0126$, $SE = 0,0345$, $p = 0,714$). Ezek az

eredmények arra utalnak, hogy a maszkulin normák önmagukban nem állnak közvetlen kapcsolatban a perfekcionizmus maladaptív formáival.

A mediáció mértékét jelző mutató szerint a teljes hatás 62,8%-a az indirekt úton, a machiavellisztikus személyiségvonáson keresztül érvényesült, ami erős közvetítő hatásra utal. Összességében az eredmények alátámasztják azt a feltételezést, hogy a maszkulin normák internalizációja nem közvetlen módon járul hozzá a perfekcionizmus maladaptív formáinak kialakulásához, hanem a machiavellisztikus, instrumentális és kontrollorientált működésmód közvetítésével fejt ki hatását. Ennek megfelelően a H4 hipotézis empirikus támogatást nyert. Ugyanezen mediációs vizsgálat az adaptív perfekcionizmusra az 5. sz. táblázatban látható eredményeket mutatja, együtt a korábbi eredményekkel.

5. sz. táblázat - A machiavellizmus mediációs hatása

Adaptív perfekcionizmus							
95%-os konfidenciaintervallum							
Hatás	Becsült hatásérték	Standard hiba	Alsó határ	Felső határ	Z-érték	p-érték	A mediáció aránya (%)
Indirekt hatás	0,00935	0,00602	-8,13E-04	0,0227	1,55	0,12	20,3
Direkt hatás	0,03674	0,026	-0,01437	0,0875	1,41	0,158	79,7
Teljes hatás	0,04609	0,0257	-0,004407	0,0961	1,79	0,073	100
Maladaptív perfekcionizmus							
95%-os konfidenciaintervallum							
Hatás	Becsült hatásérték	Standard hiba	Alsó határ	Felső határ	Z-érték	p-érték	A mediáció aránya (%)
Indirekt hatás	0,0309	0,0124	0,00984	0,0598	2,484	0,013	62,8
Direkt hatás	-0,0183	0,0327	-0,08429	0,0416	-0,559	0,576	37,2
Teljes hatás	0,0126	0,0345	-0,05748	0,0744	0,367	0,714	100

A fentiek alapján megállapítható, hogy az adaptív perfekcionizmusra vonatkozó mediációs elemzés eredményei nem mutattak szignifikáns közvetítő hatást. A maszkulin normákkal való egyetértés és az adaptív perfekcionizmus közötti indirekt hatás a machiavellisztikus személyiségvonáson keresztül nem bizonyult szignifikánsnak ($B = 0,009$, $p = 0,120$), és a direkt hatás sem érte el a szignifikancia szintjét ($p = .158$). A teljes hatás csupán tendenciasintű volt ($p = 0,073$). Ezek az eredmények arra utalnak, hogy a maszkulinitás és a machiavellizmus nem kapcsolódik érdemben az adaptív, önfejlesztő perfekcionista törekvésekhez, szemben a perfekcionizmus maladaptív formáival, ahol a közvetítő mechanizmus egyértelműen megjelenik.

Ezek az eredmények a kutatásban egy új kérdést vetettek fel, ezért az eredeti hipotézisen túlterjeszkedve további összefüggést is vizsgáltunk. Ennek eredményeként a kutatás egyik

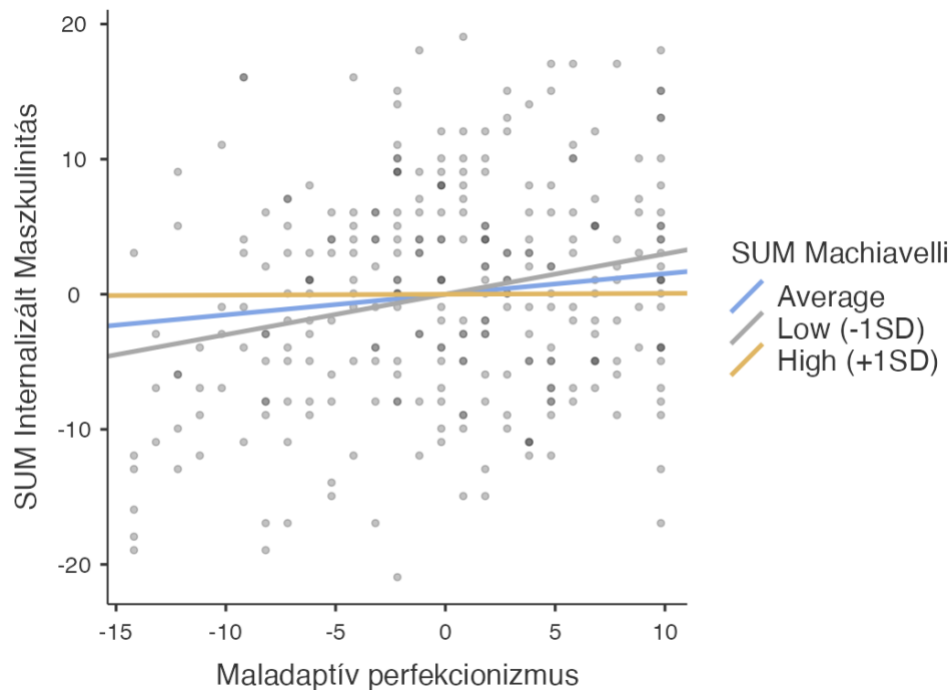
legfontosabb eredménye a maladaptív perfekcionizmus és az internalizált maszkulinitás kapcsolatának moderációs elemzése során bontakozott ki. Az adatok alapján a machiavellizmus szintje alapvetően meghatározza, hogy a belső tökéletességre való törekvés hogyan függ össze a férfias identitás megélésével. A vizsgálat során moderált regressziós elemzést végeztünk annak feltárására, hogy a machiavellizmus (moderátor változó) módosítja-e a maladaptív perfekcionizmus (prediktor) és az internalizált maszkulinitás (függő változó) közötti kapcsolatot. Az elemzéshez 5000 mintás bootstrap eljárást alkalmaztunk a standard hibák és a 95%-os konfidenciaintervallumok robusztus becslése érdekében.

Az elvégzett moderációs elemzés eredményei alapján a vizsgált modell több szignifikáns hatást is feltárt. A maladaptív perfekcionizmus főhatása pozitív és szignifikáns kapcsolatot mutatott az internalizált maszkulinitással ($B=0,1524$; $SE=0,0730$; $p=0,037$), ahogyan a machiavellizmus főhatása is erős pozitív összefüggést jelzett a függő változóval ($B=0,3705$; $SE=0,0661$; $p<0,001$). A két változó interakciója statisztikailag szignifikánsnak bizonyult ($B = -0,0203$; $SE= 0,0100$; $Z= -2,03$; $p=0,043$), ami alátámasztja a moderációs hatás jelenlétét, jelezve, hogy a perfekcionizmus és az internalizált maszkulinitás közötti összefüggés mértéke a machiavellizmus szintjétől függően változik.

A moderáció természetének pontosabb feltárása érdekében elvégzett egyszerű meredekségek elemzése (Simple Slope Analysis) rámutatott, hogy a kapcsolat az alacsony machiavellizmussal jellemezhető csoportban (-1 SD) a legerősebb, ahol a maladaptív perfekcionizmus növekedése szignifikánsan bejósolta a magasabb internalizált maszkulinitást ($B = 0,2985$; $SE = 0,0932$; $Z = 3,20$; $p=0,001$). Átlagos machiavellizmus-szint esetén az összefüggés továbbra is pozitív és szignifikáns maradt, bár mérsékeltebb volt ($B = 0,1524$; $SE = 0,0731$; $Z = 2,08$; $p=0,037$), míg a magas machiavellizmussal rendelkező válaszadók körében ($+1$ SD) a kapcsolat teljesen megszűnt, mivel a meredekség már nem tért el szignifikánsan a nullától ($B = 0,00626$; $SE = 0,1125$; $Z = 0,056$; $p=0,956$). Az eredményeket a 2. sz. ábra szemlélteti.

2. ábra - Simple Slope Plot - a machiavellisztikus személyiség moderációs hatása az internalizált maszkulinitásra

Simple Slope Plot

6. Következtetések

6.1. Diskusszió

6.1.1. A maszkulinitás dimenziói

A kapott eredmények összhangban állnak Pleck (1995) nemi szerep megközelítésével, amely szerint a maszkulinitás nem stabil belső tulajdonság, hanem társadalmilag előírt normákhoz való igazodás, amely folyamatos bizonyítási kényszer hoz létre. A sportolók és e-sportolók esetében kimutatott magasabb maszkulinitás-egyvetértés érték arra utal, hogy ezek a közegek fokozottan aktiválják a maszkulin normákhoz való igazodást, vagyis a normatív maszkulinitás elfogadását, függetlenül attól, hogy a maszkulinitás belső megélés szintjén ez valóban internalizálódik-e. Ez pontosan megfelel annak, amit Pleck „pózolásként” ír le: a normák elfogadása és demonstrálása nem feltétlenül jelenti azok belsővé válását. Vandello és Bosson (2013) ingatag férfiasság (*precarious manhood*) elmélete tovább árnyalja ezt az értelmezést. Eszerint a férfiasság egyfajta „könnyen elveszíthető” státusz, amelyet különösen versengő, nyilvános terekben – mint a sport és az e-sport – folyamatosan igazolni kell. Az, hogy

a sportolók minden formában (fizikai és e-sport) magasabb értékeket mutattak a maszkulin normák elfogadásában, értelmezhető úgy, mint státuszmegerősítő maszkulin pózolás: a férfiasság társadalmilag elismert formáinak nyílt támogatása akkor is, ha ezek nem válnak teljes mértékben az énkép részévé. A fizikai sportolók esetében a belső megélés hiánya különösen alátámasztja ezt az értelmezést: a maszkulinitás itt inkább kollektív norma, mint személyes identitás. Courtenay (2000) egészség- és viselkedésszociológiai megközelítése szerint a maszkulinitás aktív eljátszása – például dominancia, érzelemkontroll, teljesítményorientáció hangsúlyozása révén – társas elvárásokra adott válasz. A jelen eredmények alapján a sportolók esetében a hipermaszkulin pózolás elsősorban ideológiai szinten jelenik meg (normák elfogadása), nem pedig következetes belső azonosulás formájában. Az e-sportolóknál megjelenő magasabb internalizált maszkulinitás – amely ráadásul a női résztvevők bevonásával erősödik fel – arra utal, hogy az e-sport sajátos, férfias dominanciájú kulturális tere intenzívebb identitás-szintű alkalmazkodást kényszeríthet ki, különösen a nemi státusz (játékbeli) bizonytalansága miatt. Összességében az eredmények arra utalnak, hogy a sport és az e-sport elsősorban a hipermaszkulin pózolás normatív dimenzióját erősíti: a maszkulin értékek elfogadása és demonstrálása fontosabbnak tűnik, mint azok belsővé tétele. Ez a mintázat jól illeszkedik a maszkulinitás performatív, törekény és társas megerősítésre szoruló természetét hangsúlyozó elméletekhez (Vandello & Bosson, 2013; Connell & Messerschmidt, 2005), és magyarázatot ad arra is, miért igazolódott a hipotézis csak részlegesen az internalizált maszkulinitás szintjén.

A sportolók és e-sportolók körében kimutatott magasabb maszkulinitás-egyvetértés jól értelmezhető a machiavellisztikus személyiség egyik alapvonásával: a normák instrumentális elfogadásával. Ugyanakkor a machiavellisztikus orientációjú egyének nem feltétlenül azonosulnak belsőleg a domináns normákkal, hanem azokat eszközként használják státusz, elfogadás és előny megszerzésére. Ebben az értelemben a maszkulin normák elfogadása – különösen versengő terekben – nem identitásmélységet, hanem taktikai igazodást jelez, ami összhangban áll azzal, hogy a fizikai sportolók esetében az internalizált maszkulinitás nem különült el szignifikánsan a nem sportoló férfiaktól. Ez a minta közvetlenül kapcsolódik a *gamesmanship* logikájához, amelyben a szabályok és normák betartása nem morális kérdés, hanem hatékonysági kalkuláció. A sportolók által erősebben elfogadott maszkulin normák (pl. keménység, dominancia, érzelemkontroll) olyan kulturális háttérrel teremtene, amelyben a pszichológiai manipuláció, provokáció és erkölcsi határfeszegetés könnyebben legitimálható.

A korábbi empirikus eredmények (Nicholls és mtsai., 2020; Sun & Li, 2022; Lumpkin és mtsai, 2022.) alapján a teljesítmény- és státuszorientált sportklíma együtt jár a sportszerűség relativizálásával, ami a *gamesmanship* egyik kulcseleme. Sipavičiūtė és Šukys (2020) áttekintő tanulmányukban rámutatnak arra, hogy a csalás és a sportszerűtlen viselkedés kontinuumként értelmezhető, amelynek egyik végpontján a nyílt szabályszegés, míg a másikon az implicit, stratégiai jellegű *gamesmanship*-technikák helyezkednek el. A szerzők hangsúlyozzák, hogy az ilyen viselkedések kialakulásában kiemelt szerepet játszanak az egyéni személyiségjellemzők, a teljesítményorientált motiváció és a versengő sportkörnyezet normatív elvárásai. E megközelítés összhangban áll azokkal az elméleti értelmezésekkel, amelyek szerint a kontrollra és eredményességre fókuszáló személyiségvonások – például a machiavellizmus – hajlamosíthatnak a *gamesmanship* alkalmazására, különösen olyan kontextusokban, ahol a győzelem kiemelt értéket képvisel.

Az e-sportolók esetében megjelenő magasabb internalizált maszkulinitás – különösen a vegyes nemű mintában – tovább erősíti ezt az értelmezést. Az e-sport kulturálisan férfias, de fizikai erőre nem épülő közege fokozott státusz-bizonytalanságot hordoz, ami Vandello és Bosson (2013) szerint növeli a maszkulin performancia és pózolás kényszerét. Ez a státuszfenyegetettség empirikusan is összekapcsolódik a machiavellisztikus stratégiák erősödésével, vagyis azzal, hogy az egyén tudatosan és célracionálisan alkalmaz normákat, viselkedésformákat és akár erkölcsi kompromisszumokat a versenyelőny érdekében.

Sportetikai szempontból mindez azt jelenti, hogy a maszkulin pózolás nem pusztán nemi szerepjelenség, hanem erkölcsi következményekkel bíró mechanizmus. A normatív maszkulinitás elfogadása – ha nem társul belső etikai azonosulással – növelheti az morális távolságtartást, a *gamesmanship* és a „cél szentesíti az eszközt” gondolkodás valószínűségét. A jelen eredmények ezért erős empirikus alapot adnak annak az értelmezésnek, hogy a sport és e-sport olyan társas tér, ahol a maszkulin pózolás, a machiavellisztikus orientáció és az etikailag problematikus versenystratégiák kölcsönösen erősíthetik egymást.

6.1.2. A perfekcionizmus sportolói és nemi különbségei

Az elméleti fejezetben tárgyalt megközelítések szerint az adaptív perfekcionizmus szorosan kapcsolódik az autonóm motivációhoz, a kompetenciaérzéshez és az önszabályozás rugalmasságához. Ezek a jellemzők különösen azokban a környezetekben erősödnek meg, ahol

a teljesítmény visszajelzése strukturált, személyes és hosszabb távú fejlődési ívre épül (Hewitt & Flett, 1991; Stoeber & Otto, 2006). A kutatásunk eredményei alapján feltételezhető, hogy az e-sport versengő, gyakran anonim és erősen eredménycentrikus jellege kevésbé támogatja ezeket az adaptív perfekcionista működésmódokat, szemben a hagyományos sportokkal, ahol a fejlődés folyamata és a fizikai kompetencia megtapasztalása hangsúlyosabb szerepet kap.

Fontos hangsúlyozni, hogy a H3 hipotézis elutasítása nem a perfekcionizmus és a sport kapcsolatának hiányát jelzi, hanem annak komplexitását. Az eredmények arra utalnak, hogy a sportolók és e-sportolók nem magasabb vagy alacsonyabb perfekcionizmus-szinttel jellemezhetők, hanem eltérő pszichológiai mintázatokkal, amelyek csak dimenziósintű elemzéssel ragadhatók meg. Ez összhangban áll azokkal a sportpszichológiai megközelítésekkel, amelyek szerint a perfekcionizmus hatása a sportteljesítményre és a mentális egészségre nem lineáris, hanem a perfekcionizmus típusától és az egyéni értelmezési kerettől függ (Hill és mtsai., 2018).

6.1.3. A machiavellisztikus személyiség mediáló szerepe

Az eredmények azt mutatják, hogy az alacsony machiavellizmussal jellemezhető sportolók esetében a maladaptív perfekcionizmus (a hibázástól való félelem és a magas elvárások) jelentős pozitív bejósolója az internalizált maszkulinitásnak. Ez arra utal, hogy náluk a maszkulin identitás fenntartása egyfajta belső, perfekcionista kényszer eredménye. Az átlagos machiavellizmus-szint mellett a kapcsolat továbbra is szignifikáns, de mérsékeltebb. Ezzel szemben a magas machiavellizmussal bíró sportolóknál ez a kapcsolat teljesen megszűnik. Számukra a maszkulinitás és a teljesítményhajza már nem belső megfelelési vágygal, hanem sokkal inkább egy instrumentális, stratégiai szemléletmóddal függ össze: a maszkulin fellépés és a győzelem nem a belső ideáloknak való megfelelés, hanem a cél elérésének eszköze. Ez az összefüggés rávilágít arra, hogy a sportolók körében a 'sötét' személyiségjegyek jelenléte képes felülmúlni a hagyományos pszichológiai mozgatórugókat, ami a sportetikai kérdések és az edzői munka szempontjából is kritikus jelentőségű.

Ezt az értelmezést tovább erősítik azok az eredmények, amelyekben a machiavellizmus kategorizált formában került összefüggésbe a maszkulinitás két eltérő szintjével. Míg a maszkulin ideológiai egyetértés (MMIS I) esetében a machiavellizmus hatása szakaszosabb, kevésbé kumulatív mintázatot mutatott, addig az internalizált maszkulinitásnál (MMIS II) a

machiavellizmus emelkedésével egy stabilabb és erőteljesebb növekedés volt megfigyelhető. Ez a különbség arra utal, hogy a machiavellizmus az ideológiai szinten elsősorban rugalmas, kontextusfüggő normahasználatot támogat, míg az identitásszintű maszkulinitás esetében mélyebb, belső szervezőelvvé válhat. A moderációs eredményekkel együtt értelmezve ez azt jelenti, hogy a machiavellizmus nem egységesen erősíti vagy gyengíti a maszkulinitást, hanem különválasztja az ideológiai azonosulást az identitásmegélés és az önszabályozás folyamataitól.

A sportkontextus bevonása tovább árnyalja ezt a képet. Az e-sportolói státusz az internalizált maszkulinitás esetében következetesen alacsonyabb értékekkel járt együtt, miközben a maszkulin ideológiai egyetértésnél nem mutatott hasonlóan markáns hatást. Ez összhangban áll azzal az értelmezéssel, hogy az e-sport környezetében a maszkulin normák inkább ideológiai vagy stratégiai referenciaként vannak jelen, és kevésbé válnak a személyes identitás szerves részévé. A nemek közötti különbségeket vizsgáló kutatások rámutatnak, hogy a videojáték- és e-sport-aspirációkban és motivációkban markáns társadalmi mintázatok figyelhetők meg, amelyek nem csupán individuális pszichológiai tényezőkből fakadnak, hanem a nemi szerepek és a versengéssel kapcsolatos társadalmi elvárások által formált konstrukciókból is (Kovács és mtsai, 2023). Összességében az eredmények arra mutatnak rá, hogy a machiavellizmus kulcsszerepet játszik annak meghatározásában, mikor és milyen formában válik a maszkulinitás és a perfekcionizmus pszichológiailag relevánssá: identitást szervező belső elvvé, rugalmas ideológiai keretté, vagy instrumentális eszközzé a teljesítményorientált környezetekben.

A H4 hipotézis azt feltételezte, hogy a maszkulinitás és a perfekcionizmus közötti kapcsolat nem közvetlen módon, hanem részben a machiavellisztikus személyiségvonáson keresztül érvényesül. A mediációs elemzések eredményei ezt a feltételezést részlegesen, de elméletileg koherens módon támasztották alá. A maszkulin normákkal való egyetértés és a perfekcionizmus maladaptív dimenziója közötti kapcsolat esetében szignifikáns indirekt hatás volt kimutatható a machiavellisztikus személyiségvonáson keresztül, miközben sem a direkt, sem a teljes hatás nem bizonyult szignifikánsnak. Ez az eredmény szorosan illeszkedik a dolgozat elméleti keretéhez, amely a maszkulinitást nem statikus személyiségvonásként, hanem társadalmilag konstruált normarendszerként és internalizált elvárásstruktúráként értelmezi. A hegemon maszkulinitás elmélete szerint a dominancia, az érzelmi kontroll és a teljesítmény elsődlegessége olyan normák, amelyek különösen a sport- és versenyközegben nyernek legitimitást (Connell, 1995; Connell & Messerschmidt, 2005). A jelen eredmények alapján ezek

a normák önmagukban nem vezetnek szükségszerűen pszichológiai diszfunkcióhoz, hanem akkor kapcsolódnak maladaptív perfekcionista működéshez, amikor egy instrumentális, erkölcsileg rugalmas személyiségorientáción keresztül épülnek be az egyén önszabályozási rendszerébe.

A machiavellisztikus személyiségvonás közvetítő szerepe arra utal, hogy a maszkulin normák internalizációja egy olyan pszichológiai működésmódon keresztül fejt ki hatását, amely a teljesítményt eszközként, az interperszonális kapcsolatokat pedig stratégiai térként értelmezi. A machiavellizmus klasszikus leírása szerint ez a működésmód alacsony empátiával, fokozott kontrolligénnyel és célorientált manipulációval jár együtt (Christie & Geis, 1970; Paulhus & Williams, 2002). Ezek a jellemzők strukturálisan jól illeszkednek a perfekcionizmus maladaptív aspektusaihoz, amelyekre a túlzott önkritika, a kudarcból való félelem és a rigid teljesítményelvárások jellemzőek (Hewitt & Flett, 1991).

Különösen hangsúlyos eredmény, hogy ugyanez a mediációs mechanizmus nem volt kimutatható az adaptív perfekcionizmus esetében. Sem a direkt, sem az indirekt hatás nem érte el a statisztikai szignifikancia szintjét, ami arra utal, hogy a machiavellisztikus működésmód nem közvetíti a maszkulinitás hatását az önfejlesztő, rugalmas és belső motivációval társuló perfekcionista törekvések irányába. Ez összhangban áll a perfekcionizmus kétfaktoros modelljével, amely szerint az adaptív perfekcionizmus elsősorban autonóm motivációval, kompetenciaérzéssel és rugalmas célkövetéssel társul, míg a maladaptív perfekcionizmus kontrollal, külső elvárásokkal és feltételes önértékeléssel jár együtt (Stoeber & Otto, 2006).

A jelen eredmények tehát empirikusan is alátámasztják azt az elméleti megkülönböztetést, amely szerint a maszkulin normák pszichológiai következményei nem egységesek, hanem nagymértékben függenek attól, hogy ezek a normák milyen személyiségorientáción keresztül szerveződnek. A machiavellisztikus személyiségvonás ebben a folyamatban kulcsszerepet játszik, mivel a maszkulinitás teljesítmény- és kontrollorientált elemeit olyan diszfunkcionális perfekcionista működésmóddá alakítja, amely hosszabb távon fokozhatja a pszichológiai sérülékenységet. Ez az értelmezés összhangban áll azokkal az empirikus megállapításokkal, amelyek szerint a sötét személyiségvonások elsősorban a perfekcionizmus maladaptív formáihoz kapcsolódnak, míg az adaptív perfekcionizmus elkülönül ezektől a személyiségmintázatoktól (Hill és mtsai., 2018). A moderációs elemzés tovább árnyalta ezt a képet. Az eredmények azt mutatták, hogy az alacsony machiavellizmussal jellemezhető sportolók esetében a maladaptív perfekcionizmus (a hibázástól való félelem és a magas

elvárások) jelentős pozitív bejósolója az internalizált maszkulinitásnak. Ez arra utal, hogy náluk a maszkulin identitás fenntartása egyfajta belső, perfekcionista kényszer eredménye. Az átlagos machiavellizmus-szint mellett a kapcsolat továbbra is szignifikáns, de mérsékeltebb. Ezzel szemben a magas machiavellizmussal bíró sportolóknál ez a kapcsolat teljesen megszűnik. Számukra a maszkulinitás és a teljesítményhajsza már nem belső megfelelési vágygal, hanem sokkal inkább egy instrumentális, stratégiai szemléletmóddal függ össze: a maszkulin fellépés és a győzelem nem a belső ideáloknak való megfelelés, hanem a cél elérésének eszköze. Ez az összefüggés rávilágít arra, hogy a sportolók körében a 'sötét' személyiségjegyek jelenléte képes felülmúlni a hagyományos pszichológiai mozgatórugókat, ami a sportetikai kérdések és az edzői munka szempontjából is kritikus jelentőségű (Bryan, 2023; Fejes & Kovács, 2021).

A jelen eredmények értelmezése során fontos figyelembe venni egy alternatív magyarázati lehetőséget is, amely a sötét személyiségvonások közös alapjára, az ún. „*Dark Factor of Personality*”-re utal (Moshagen és mtsai., 2020). A kortárs személyiséglélektani kutatások szerint az olyan vonások, mint a machiavellizmus, nem teljesen független konstrukciók, hanem egy tágabb, antagonisztikus és önérdelvezérelt diszpozicionális mag különböző megnyilvánulásai (Hilbig és mtsai., 2021). Ebből a nézőpontból a jelen vizsgálatban talált kapcsolat a machiavellizmus és a maladaptív perfekcionizmus között nem feltétlenül egy specifikus pszichológiai mechanizmust tükröz, hanem részben abból is fakadhat, hogy mindkét változó osztozik ebben a közös háttértényezőben, az ún. D-faktorban (Zettler és mtsai, 2021).

Korábbi kutatások arra utalnak, hogy a sötét személyiségvonások varianciájának jelentős része egy közös faktorhoz köthető, nem pedig az egyedi komponenseikhez. Ennek fényében a jelen vizsgálatban azonosított mediációs összefüggéseket óvatosan szükséges értelmezni. Elképzelhető, hogy a machiavellizmus nem önálló közvetítő mechanizmusként működik, hanem egy olyan általánosabb diszpozicionális tendenciát ragad meg, amely a maladaptív perfekcionizmussal is összefüggésben áll. Ez az értelmezés összhangban van azokkal a legújabb eredményekkel, amelyek szerint a sötét személyiségvonások és különböző pszichológiai kimenetek közötti kapcsolatok gyakran közös variancián, nem pedig specifikus oksági folyamatokon alapulnak (Wang és mtsai, 2022).

6.2. Kutatási limitációk

A módszertani részeknél leírtakon túl (pl. a mérőeszközök reliabilitásának egyes alacsony értékei) a jelen kutatás eredményeinek értelmezése során több módszertani és mintavételi korlátot is figyelembe kell venni, amelyek befolyásolhatják az eredmények értelmezését.

Az egyik legfontosabb limitáció az e-sportolói és versenyszerű e-sportolói válaszadók relatíve alacsony elemszáma a teljes mintán belül. Bár az e-sportolói státusz bevonása elméletileg indokolt és empirikusan releváns volt, a kisebb alcsoporthétszám csökkentheti a statisztikai elemzések erejét, különösen az interakciós és mediációs modellek esetében. Ez hozzájárulhat ahhoz, hogy egyes összefüggések – különösen az adaptív perfekcionizmus vonatkozásában – csupán tendenciaszinten jelentek meg, vagy nem érték el a statisztikai szignifikancia küszöbét. Ennek megfelelően az e-sportolókra vonatkozó eredmények óvatos értelmezést igényelnek, és elsősorban exploratív jellegűnek tekinthetők.

A kutatás további korlátját jelenti a kulturális meghatározottság, mivel a minta kizárólag magyar válaszadókból állt. A maszkulinitás normái, a sporthoz és teljesítményhez kapcsolódó elvárások, valamint a machiavellisztikus viselkedés társadalmi megítélése jelentős kulturális különbségeket mutathat. Ennek következtében az eredmények nem feltétlenül általánosíthatók más kulturális vagy társadalmi kontextusokra, különösen olyan országokra, ahol a sport és az e-sport intézményesültsége, valamint a nemi szerepekkel kapcsolatos normák eltérőek. A jövőbeli kutatások számára indokolt lehet a modell nemzetközi összehasonlító vizsgálata.

Szintén fontos limitáció a minta relatíve alacsony átlagéletkora, amely a sportolói és különösen az e-sportolói populációk sajátosságait tükrözi. A fiatalabb életkor önmagában is összefügghet a perfekcionizmus, a maszkulin normák és a személyiségvonások bizonyos aspektusaival, így nem zárható ki, hogy az életkori hatások részben befolyásolták az észlelt kapcsolatrendszeret. Idősebb, hosszabb sportolói karrierrel rendelkező minták bevonása eltérő mintázatokat eredményezhetne, különösen a perfekcionizmus adaptív és maladaptív dimenzióinak elkülönülése szempontjából.

Módszertani szempontból további korlátot jelent a keresztmetszeti kutatási elrendezés, amely nem teszi lehetővé az oksági viszonyok egyértelmű megállapítását. Bár a mediációs elemzések elméletileg megalapozott irányú kapcsolatokat vizsgáltak, az adatok nem alkalmasak annak eldöntésére, hogy a maszkulin normák internalizációja időben megelőzi-e a

machiavellisztikus személyiségvonások erősödését, illetve, hogy ezek hogyan járulnak hozzá a perfekcionizmus maladaptív formáinak kialakulásához. Longitudinális kutatási elrendezés alkalmazása a jövőben pontosabb képet adhatna ezekről a folyamatokról.

A vizsgálat önbeszámoló mérőeszközökre épült, ami együtt járhat a szociális kíváncsiság torzító hatásával, különösen olyan konstrukciók esetében, mint a machiavellizmus vagy a maszkulin normákhoz való viszonyulás. Elképzelhető, hogy egyes válaszadók alul- vagy felülbecsülték saját attitűdjeiket és személyiségvonásaikat, ami befolyásolhatta az eredményeket. A jövőbeli kutatásokban érdemes lehet több módszert kombináló (pl. viselkedéses, megfigyeléses vagy kvalitatív) megközelítéseket is alkalmazni.

Mivel a kutatás nem tartalmazta a D-faktor közvetlen mérését, nem volt lehetőség annak elkülönítésére, hogy a machiavellizmus milyen mértékben képvisel önálló hatást, illetve mennyiben tükrözi egy általánosabb diszpozicionális háttértényező jelenlétét. Ez korlátozza a mediációs összefüggések oksági értelmezhetőségét, és indokoltá teszi az eredmények óvatos interpretációját. A jövőbeli kutatások számára ezért fontos irány lehet a sötét személyiség közös faktorának bevonása, amely lehetővé tenné a specifikus és közös hatások pontosabb elkülönítését (Wang és mtsai., 2022).

Végül megemlíthető, hogy a sportolói státusz operacionalizálása viszonylag általános kategóriákon alapult (sportoló vs. nem sportoló; e-sportoló vs. nem e-sportoló), ami nem tette lehetővé a sportágak közötti különbségek, a sportolás intenzitása vagy a versenyszint részletesebb vizsgálatát. Ezek a tényezők potenciálisan jelentős moderáló szerepet tölthetnek be a maszkulinitás, a machiavellizmus és a perfekcionizmus kapcsolatában.

6.3. Gyakorlati alkalmazási vonatkozások

A vizsgálat gyakorlati implikációi a megfogalmazott hipotézisek mentén is jól értelmezhetők. A *H1* és *H2* hipotézisek eredményei alapján – miszerint a sportolói és e-sportolói státusz, valamint a maszkulin normák elfogadása együtt járhat a maszkulinitás erősebb internalizációjával és a machiavellisztikus személyiségvonások fokozott jelenlétével – a sportpszichológiai gyakorlat számára fontos felismerés, hogy a sportkörnyezetben nem csupán az egyéni személyiségjegyek, hanem a normatív elvárások is aktívan formálják a viselkedést. Ez különösen releváns az edző-sportoló interakciókban, ahol a teljesítményorientált, győzelemcentrikus normák akaratlanul is erősíthetik az instrumentális, etikailag rugalmas

működésmódokat. Ezt a rendszerszintű hatást hangsúlyozzák Passaportis és munkatársai (2024) is, rámutatva, hogy az elit sportszervezetekben a teljesítmény és a jóllét gyakran tévesen egymást kizáró tényezőkként jelenik meg, ami gátolja a sportolói virágzást (*thriving*). Ezen túlmenően érdemes figyelembe venni a sportág típusát is: Rooney és munkatársai (2021) kutatása szerint a csapatsportolók körében gyakran negatívabb attitűdök és alacsonyabb bizalmi szint figyelhető meg a sportpszichológiai tanácsadással szemben. A *H3* hipotézis eredményei, amelyek szerint a perfekcionizmus nem mutatott szoros kapcsolatot a maszkulinitás dimenzióival, arra utalnak, hogy a teljesítményhez kapcsolódó magas elvárások önmagukban nem tekinthetők a maszkulin ideológia szükségszerű következményeinek, ezért a sportpszichológiai intervenciókban indokolt elkülöníteni az adaptív kiválóságra törekvést a maladaptív, önkritikus perfekcionista mintázatoktól. Watson és munkatársai (2021) kimutatták, hogy az a perfekcionista törekvésű sportolók nagyobb bizalommal fordulnak a szakemberekhez és nyitottabbak a mentális egészségügyi támogatásra, mivel a segítségkérést a teljesítményoptimalizálás egyik legitim eszközének tekintik. A sportpszichológiai intervenciók során tehát a machiavellisztikus attitűdök reflexív feldolgozása mellett kulcsfontosságú a perfekcionizmus ezen két arcának elkülönítése, hogy a maladaptív elzárkózás helyett a fejlődésre irányuló, segítségkérő magatartás válhasson normává. Az eredmények gyakorlati szempontból azt is hangsúlyozzák, hogy a maladaptív perfekcionizmus nem tekinthető egységes jelenségnek, hanem értelmezése során indokolt figyelembe venni az alapjául szolgáló személyiségmintázatokat, különösen a machiavellisztikus orientáció jelenlétét. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy a sportpszichológiai intervenciók hatékonysága növelhető, ha a szakemberek nem csupán a viselkedéses tüneteket, hanem azok funkcionális hátterét is feltárják. Ennek megfelelően különbséget érdemes tenni azok között a sportolók között, akiknél a rigid önszabályozás elsősorban belső, önkritikus nyomásból fakad, és azok között, akiknél ez inkább instrumentális, teljesítményoptimalizáló stratégiaként jelenik meg. Előbbi esetben a beavatkozások fókuszában a self-compassion erősítése, a kognitív flexibilitás fejlesztése és az önértékelés teljesítménytől való függetlenítése állhat, míg a magasabb machiavellisztikus orientációval jellemezhető sportolók esetében hatékonyabbak lehetnek azok a megközelítések, amelyek a hosszú távú teljesítményfenntarthatóságra, az etikai határok tudatosítására és a túlzott kontroll stratégiai költségeire irányítják a figyelmet.

Végül a *H4* hipotézis által feltételezett közvetítő szerep gyakorlati szempontból azt hangsúlyozza, hogy a maszkulinitás és a teljesítményhez kapcsolódó működésmódok közötti kapcsolat nem közvetlen, hanem részben a machiavellisztikus orientáción keresztül érvényesül. Ez a felismerés arra utal, hogy a sportpszichológiai támogatás hatékonysága növelhető, ha a teljesítményoptimalizálás mellett teret kap a versengéshez, kontrollhoz és sikerhez kapcsolódó attitűdök reflexív feldolgozása is, különösen erősen versengő sport- és e-sportkörnyezetekben, átalakítva azt a szervezeti kultúrát, amely a sebezhetőséget a gyengeséggel azonosítja (Passaportis és mtsai., 2024), és ahol a segítségkérés megbélyegzése – különösen a férfi sportolók körében – továbbra is jelentős akadályt jelent (Rooney és mtsai., 2021).

Irodalomjegyzék

- Adams, A. (2020). Humour, masculinities and youth sport coaching: ‘Good morning, ladies!’ *Sport, Education and Society*, 25(4), 463–474. <https://doi.org/10.1080/13573322.2019.1595566>
- Allen, M. S., Greenlees, I., & Jones, M. V. (2013). Personality in sport: A comprehensive review. *International Review of Sport and Exercise Psychology*, 6, 184–208.
- Anderson, E. D. (2009, February). The Maintenance of Masculinity Among the Stakeholders of Sport. *Sport Management Review*. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2008.09.003>
- Bianchi, R. & Mirkovic, D. (2020). Is Machiavellianism associated with depression? A cluster-analytic study. *Personality and Individual Differences*. 152, 109594. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109594>
- Bryan, W., Donachie, T. C., Vaughan, R. S., & Madigan, D. J. (2023). Don’t look back in anger: A cross-sectional and dyadic examination of the Dark Triad, anger, and aggression in athletes. *Psychology of Sport and Exercise*, 64, Article 102305. <https://doi.org/10.1016/j.psychsport.2022.102305>
- Chen, Y., & Curtner-Smith, M. D. (2015). Hegemonic masculinity in sport education: case studies of pre-service physical education teachers with teaching orientations. *Sport, Education and Society*, 20(4), 546–563. <https://doi.org/10.1080/13573322.2013.775116>
- Christie, R., & Geis, F. L. (1970). *Studies in Machiavellianism*. New York, London: Academic Press.
- Connell, R. W. (1987). *Gender and Power: Society, the Person and Sexual Politics*. Stanford University Press.
- Connell, R. W., Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic masculinity: Rethinking the concept. *Gender & Society*, 19(6), 829–859. <https://doi.org/10.1177/0891243205278639>
- Connell, R. (2013). Férfiak, maszkulinitások és társadalmi nemi alapú erőszak. (fordítás: TNTeF) „Hombres, masculinidades y violencia de género.” In: Salvador Cruz Sierra (ed.) Vida, muerte y Resistencia en Ciudad Juárez. Tijuana. México, D. F.: El Colegio de la Frontera Norte-Juan Pablos Editor, 261–280. Megjelent: *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris eFolyóirat*, 2017. 7(2) 129-142.

- Courtenay W. H. (2000). Constructions of masculinity and their influence on men's well-being: a theory of gender and health. *Social Science & Medicine*, 50(10), 1385–1401. [https://doi.org/10.1016/s0277-9536\(99\)00390-1](https://doi.org/10.1016/s0277-9536(99)00390-1)
- Dahling, G. J., Whitaker, B. G., and Levy, P. E. (2009). The development and validation of a new machiavellianism scale. *Journal of Management*, 35(2), 219–257.
- Damián Núñez, E. F., Soria Villanueva, L. M., Tejada Mendoza, M. A., Alcoser, S. D. I., Garay, J. P. P., & Hernández-Vásquez, R. (2024). Perfectionism as a Paradoxical Factor in Sport and Exercise Performance: An Umbrella Review. *Iranian Journal of psychiatry*, 19(2), 247–254. <https://doi.org/10.18502/ijps.v19i2.15111>
- Dawson, N., & Hammer, J. H. (2020). No pain, no gains: Conformity to masculine norms, body dissatisfaction, and exercise dependence. *Psychology of Men & Masculinities*, 21(3), 430–440. <https://doi.org/10.1037/men0000243>
- Denison, E., Bevan, N., & Jeanes, R. (2021a). Reviewing evidence of LGBTQ+ discrimination and exclusion in sport. *Sport Management Review*, 24(3), 389–409. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2020.09.003>
- Denison, E., Faulkner, N., Jeanes, R., & Toole, D. (2021b). Relationships between attitudes and norms with homophobic language use in male team sports. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 24(5), 499–504. doi: 10.1016/j.jsams.2020.10.018.
- Denison, E., Faulkner, N., O'Brien, K., & Jeanes, R. (2023). Effectiveness of an educational intervention targeting homophobic language use by young male athletes: A cluster randomised controlled trial. *British Journal of Sports Medicine*, 57, 515–520, <http://dx.doi.org/10.1136/bjsports-2022-105917>
- Dhormare, A. R. (2016). Machiavellianism and locus of control among individual and team game players. *Epitome Journals: International Journal of Multidisciplinary Research*, 2(3), 1–12.
- Doss, B. D., & Hopkins, J. R. (1998). The Multicultural Masculinity Ideology Scale: Validation from three cultural perspectives. *Sex Roles: A Journal of Research*, 38(9-10), 719–741. <https://doi.org/10.1023/A:1018816929544>
- Elling, A. & Knoppers, A. (2005). Sport, Gender and Ethnicity: Practices of Symbolic Inclusion/Exclusion. *Journal of Youth and Adolescence*. 34. 257–268.
- Ermis, S. A., Boyanmis, A. H., Kesilmiş, İ., Toros, T., Ogras, E. B., Akin, M., Temel, C., Gurkan, A. C., & Ocal, Y. K. (2022). Exploring the influence of Dark Triad and Light Triad traits

- on sport sciences students. *Medicina*, 58(3), 444. <https://doi.org/10.3390/medicina58030444>
- Fejes, N., & Kovács, K. (2021). Sötét Hármaz az edzők körében – Magyar edzők vezetésének, kommunikációjának és személyiségének feltérképezése. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 22(91), 9–16.
- Flett, G. L., & Hewitt, P. L. (Eds.). (2002). *Perfectionism: Theory, research, and treatment*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/10458-000>
- Frosh, S., Phoenix, A., Pattman, R. (2002). ‘Hegemonic’ masculinities. In: Frosh, S., Phoenix, A., Pattman, R. (eds) *Young Masculinities*. Palgrave, London. 75-95. https://doi.org/10.1007/978-1-4039-1458-3_4
- Gál, A., Kovács, Á., & Velenczei, A. (2008). Sport, gender és média: A női és férfi sportolók megjelenítése a sajtóban. *Szociológiai Szemle*, 18(3), 32–60.
- Gaudreau, P., & Thompson, A. (2010). Testing a 2×2 model of dispositional perfectionism. *Personality and Individual Differences*, 48(5), 532–537. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2009.11.031>
- González-Hernández, J., Cuevas-Campos, R., Tovar-Gálvez, M. I., & Melguizo-Rodríguez, L. (2020). Why Negative or Positive, If It makes Me Win? Dark Personality in Spanish Competitive Athletes. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(10), 3504. <https://doi.org/10.3390/ijerph17103504>
- Gotwals, J. K., Dunn, J. G., Dunn, J. C., & Gamache, V. (2010). Establishing validity evidence for the sport multidimensional perfectionism Scale-2 in intercollegiate sport. *Psychology of Sport and Exercise* 11, 423–432. doi:10.1016/j.psychsport.2010.04.013
- Grabovac, B., & Dinić, B. M. (2022). “The Devil in Disguise”: A Test of Machiavellianism Instruments (the Mach-IV, the Machiavellian Personality Scale, and the Five Factor Machiavellianism Inventory). *Primenjena Psihologija*, 15(3), 327–353. DOI: 10.19090/pp.v15i3.2391
- Greitemeyer, T. (2022). The dark side of sports: Personality, values, and athletic aggression. *Acta Psychologica*, 223, 103500. <https://doi.org/10.1016/j.actpsy.2022.103500>
- Grósz, H.T. & Juhász, Á. (2021). A tökéletességre való törekvés, mint személyiségvonás megjelenése különös tekintettel az élsportolókra és a katonai állomány tagjaira vonatkozóan. *Honvédorvos*, 73(1-2), 29-39.

- Hewitt, P. L., & Flett, G. L. (1991). Perfectionism in the self and social contexts: Conceptualization, assessment, and association with psychopathology. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(3), 456–470. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.3.456>
- Hill, A. P., Mallinson-Howard, S. H., & Jowett, G. E. (2018). Multidimensional perfectionism in sport: A meta-analytical review. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 7(3), 235–270. <https://doi.org/10.1037/spy0000125>
- Hilbig, B. E., Thielmann, I., Klein, S. A., Moshagen, M., & Zettler, I. (2021). The dark core of personality and socially aversive psychopathology. *Journal of personality*, 89(2), 216–227. <https://doi.org/10.1111/jopy.12577>
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SD3): A brief measure of dark personality traits. *Assessment*, 21(1), 28–41. <https://doi.org/10.1177/1073191113514105>
- Kavussanu, M., and Boardley, I. D. (2009). The prosocial and antisocial behavior in sport scale. *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, 97–117. doi: 10.1123/jsep.31.1.97
- Kavussanu, M., Seal, A. R., & Phillips, D. R. (2017). Observed prosocial and antisocial behaviors in male soccer teams: Age differences across adolescence and early adulthood. *Journal of Applied Sport Psychology*, 29(4), 440–454.
- Kavussanu, M. (2019). Moral behavior in sport. In T. S. Horn & A. L. Smith (Eds.), *Advances in Sport and Exercise Psychology* (4th ed.). Champaign, IL: Human Kinetics.
- Kovács, K., Békési, Z., Györi, K., & Papp, D. (2023). Gender differences in the characteristics of gaming and esports aspirations in Hungary. *Contemporary Social Science*, 18(1), 58–75. <https://doi.org/10.1080/21582041.2022.2157473>
- Kozma, L., Láng, A. & Kocsor, F. (2019). Két nemi szerep kérdőív magyar nyelvű adaptálása: Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála és a Feminitás Ideológia Skála. *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris eFolyóirat*, 9(2), 39-57. <https://ojs.bibl.u-szeged.hu/index.php/tntef/article/view/33885>.
- Lumpkin, A., Stoll, S. K., & Beller, J. M. (2002). *Sport ethics: Applications for fair play*. New York: McGraw-Hill Education.
- Messner, M. A., Sabo, D. F., Cahn, S., & Schneider, A. (1995). Sex, violence & power in sports: Rethinking masculinity. *Journal of the Philosophy of Sport*, 22(1), 143–149. <https://doi.org/10.1080/00948705.1995.9714521>

- Moshagen, M., Zettler, I., & Hilbig, B. E. (2020). Measuring the dark core of personality. *Psychological Assessment*, 32(2), 182–196. <https://doi.org/10.1037/pas0000778>
- Nicholls, A. R., Madigan, D. J., Backhouse, S. H., & Levy, A. R. (2017). Personality traits and performance enhancing drug use in sport: The Dark Triad and Dopping Attitudes Among Competitive Athletes. *Personality and Individual Differences*, 112, 113-116. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.02.062>
- Nogueira, A., Tovar-Gálvez, M. & González-Hernández, J. (2019). Do It, Don't Feel It, and Be Invincible: A Prolog of Exercise Addiction in Endurance Sports. *Frontiers in Psychology*, 10: 2692. doi: 10.3389/fpsyg.2019.02692
- Oksenberg, L. (1971). Machiavellianism in traditional and Western Chinese students. In: Lambert, W. W., Weisbrod, R. (eds): *Comparative perspectives on social psychology*. Little & Brown, Boston. 92–99.
- Papp, D., Burján, R. & Csukonyi, Cs. (2025) Explanatory study of qualitative psychological factors influencing performance in esports. *Frontiers of Sports and Active Living*, 7: 1505409. doi: 10.3389/fspor.2025.1505409
- Park, W., & Herman, M. (2021). Win At Any Cost: Examining Personality Correlates of Achievement in Adolescent Athletes. *Journal of Student Research*, 10(3). <https://doi.org/10.47611/jsrhs.v10i3.2052>
- Passaportis, M. J. R., Brown, D. J., Wagstaff, C., & Arnold, R. (2024). Are you here for performance or are you here for well-being? Using participatory research to promote thriving in a British Olympic sport organization. *Journal of Applied Sport Psychology*, 1–26. <https://doi.org/10.1080/10413200.2024.2359120>
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism and psychopathy. *Journal of Research in Personality*, 36(6), 556–563. [https://doi.org/10.1016/S0092-6566\(02\)00505-6](https://doi.org/10.1016/S0092-6566(02)00505-6)
- Piepiora, P. (2021). Assessment of Personality Traits Influencing the Performance of Men in Team Sports in Terms of the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.679724>

- Pikó, B. & Berki, T. (2019). Elkötelezettebbek-e a sportban a perfekcionista? Serdülő sportolók vizsgálata. *Magyar Sporttudományi Szemle*, 20(3), 20-27. <https://publicatio.bibl.u-szeged.hu/16390/1/Pikocikk.pdf>
- Pleck, J. H. (1995). The gender role strain paradigm: An update. In: R. F. Levant & W. S. Pollack (Eds.), *A new psychology of men*. 11–32. Basic Books/Hachette Book Group.
- Plutarkhosz (s.a.). *Párhuzamos életrajzok* I. kötet: Lükorgosz. Elérhető: <https://mek.oszk.hu/03800/03892/html/01.htm#6>
- Potter, S. (1947). *The theory and practice of gamesmanship: Or, the art of winning games without actually cheating*. New York: Rupert Hart-Davis.
- Pringle, R. G., & Hickey, C. (2010). Negotiating masculinities via the moral problematization of sport. *Sociology of Sport Journal*, 27(2), 115–138. <https://doi.org/10.1123/ssj.27.2.115>
- Pronger, B. (1990). *The arena of masculinity: Sports, homosexuality, and the meaning of sex*. St. Martin's Press.
- Radulović, T., & Petrović, J. (2023). A two-factor model of perfectionism in sports: relations with personality traits and motivational strategies. *Kinesiology*, 55(2), 367–374. <https://doi.org/10.26582/k.55.2.15>
- Reinhardt, M., Tóth, L. & Rice, K. G. (2019). A perfekcionista csoportok pozitív mentális egészsége – a perfekcionizmus, érzelemszabályozás és a szubjektív jóllét mintázódása fiatal élsportolók körében. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 74(3), 301-325.
- Rice, K. G., Richardson, C. M. E., & Tueller, S. (2014). The Short Form of the Revised Almost Perfect Scale. *Journal of Personality Assessment*, 96(3), 368–379. doi: 10.1080/00223891.2013.838172
- Rooney, D., Jackson, R.C. & Heron, N (2021). Differences in the attitudes to sport psychology consulting between individual and team sport athletes. *BMC Sports Science, Medicine and Rehabilitation* 13(46) <https://doi.org/10.1186/s13102-021-00271-7>
- Schellenberg, B. J. I., Gotwals, J. K., Verner-Filion, J., & Gaudreau, P. (2025). The model of excellencism and perfectionism with athletes: A look at measurement and associations with well-being and performance satisfaction as indicators of thriving. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*. <https://doi.org/10.1037/spy0000400>

- Schleef, D. (2010). Identity transformation, hegemonic masculinity and research on professionalization. *Sociology Compass*, 4(2), 122-135. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2009.00265.x>
- Sipavičiūtė, B., & Šukys, S. (2020). Understanding Factors Related with Cheating in Sport: What We Know and what is Worth Future Consideration. *Baltic Journal of Sport and Health Sciences*, 4(115). <https://doi.org/10.33607/bjshs.v4i115.821>
- Steca, P., Baretta, D., Greco, A., D'Addario, M., & Monzani, D. (2018). Associations between personality, sports participation and athletic success. A comparison of Big Five in sporting and non-sporting adults. *Personality and Individual Differences*, 121, 176–183. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.09.040>
- Steinfeldt, J. A., Vaughan, E. L., LaFollette, J. R., & Steinfeldt, M. C. (2012). Bullying among adolescent football players: Role of masculinity and moral atmosphere. *Psychology of Men & Masculinity*, 13(4), 340–353. <https://doi.org/10.1037/a0026645>
- Stick, M. (2021). Conflicts in Sporting Masculinity: The Beliefs and Behaviors of Canadian Male Athletes. *Journal of Men's Studies*, 29(3), 315–334. <https://doi.org/10.1177/10608265211004579>
- Stoeber, J., & Otto, K. (2006). Positive conceptions of perfectionism: Approaches, evidence, challenges. *Personality and Social Psychology Review*, 10(4), 295–319. https://doi.org/10.1207/s15327957pspr1004_2
- Sun, K., & Ji, T. (2022). The relationship between perfectionism and sports ethics among young athletes based on achievement goal theory. *Frontiers in Psychology*, 13, 771332. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.771332>
- Talmácsi, Gy., Orosz, G., Birkás, B. & Bereczkei, T. (2012): A Dahling-féle Machiavellizmus Skála validálása. *Alkalmazott Pszichológia*, 2012(3), 63-82.
- Theberge, N. (1981). A Critique of Critiques: Radical and Feminist Writings on Sport. *Social Forces*, 60(2), 341–353. <https://doi.org/10.2307/2578439>
- Van Hauwermeiren, O., Kwamanakweenda, J., Pino, J., Peacock, C., Tartar, J. L., & Cuc, A. (2023). The Dark Triad and Professional Fighters: Destigmatizing Male Combat Athletes. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.33219>
- Vandello, J. A., & Bosson, J. K. (2013). Hard won and easily lost: A review and synthesis of theory and research on precarious manhood. *Psychology of Men & Masculinity*, 14(2), 101–113. <https://doi.org/10.1037/a0029826>

- Vaughan, R., Carter, G. L., Cockcroft, D., & Maggiorini, L. (2018). Harder, better, faster, stronger? Mental toughness, the dark triad and physical activity. *Personality and Individual Differences*, 131, 206–211. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.05.002>
- Wacquant, L. (2004). *Body & Soul: Notebooks of an Apprentice Boxer*. New York: Oxford University Press.
- Wagner, P.W. (2016). Picture Perfect Bodies: Visualizing Hegemonic Masculinities Produced for/by Male Fitness Spaces. *International Journal of Men's Health*. 15(3), 235-258. DOI: 10.3149/jmh.1503.235
- Wang, X., Zhang, S., & Xin, T. (2022). Item Response Theory Analysis of the Dark Factor of Personality Scale for College Students in China. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(19), 12787. <https://doi.org/10.3390/ijerph191912787>
- Watshon, D.R., Hill, A.P. & Madigan, D.J. (2021) Perfectionism and Attitudes Towards Sport Psychology Support and Mental Health Support in Athletes. *Journal of Clinical Sport Psychology*. 17(3), DOI: 10.1123/jcsp.2020-0052
- Weinberg, R. S. & Gould, D. (2013) *Foundations of Sport and Exercise Psychology* (7th ed). Champaign, US: Human Kinetics,
- White, G. L. (1984): Comparison of four jealousy scales. *Journal of Research in Personality*, 18. 115–130. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(84\)90024-2](https://doi.org/10.1016/0092-6566(84)90024-2)
- Zettler, I., Moshagen, M., & Hilbig, B. E. (2021). Stability and Change: The Dark Factor of Personality Shapes Dark Traits. *Social Psychological and Personality Science*, 12(6), 974-983. <https://doi.org/10.1177/1948550620953>

Melléklet 1. – Az empirikus kutatásban alkalmazott kérdőívek

1. Demográfiai kérdések

1. Neme:
 - ☐ férfi
 - ☐ nő
 - ☐ nem szeretnék válaszolni
2. Életkora: _____ év
3. Rendszeresen űz-e valamilyen fizikai sportot?
(hobby, amatőr vagy profi szinten)
 - ☐ igen
 - ☐ nem
4. Rendszeresen űz-e e-sportot?
(számítógépes vagy konzolos játék jellegű, rendszeres tevékenység)
 - ☐ igen
 - ☐ nem
5. Versenyszerűen űz-e fizikai sportot?
(amatőr versenyek vagy profi karrier)
 - ☐ igen
 - ☐ nem
6. Versenyszerűen űz-e e-sportot?
 - ☐ igen
 - ☐ nem

2. Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála – I. rész (MMIS I.)

Instrukció:

Kérjük, olvassa el az alábbi kijelentéseket, és döntse el, mennyire ért egyet velük!

Válaszskála (5 fokú Likert-skála):

- 1 – egyáltalán nem értek egyet
- 2 – inkább nem értek egyet
- 3 – semleges
- 4 – inkább egyetértek
- 5 – teljes mértékben egyetértek

Állítások:

1. A férfiaknak udvariasnak kell lenniük a nőkkel.
2. Egy férfinak ki kellene mutatnia, hogyan érez.
3. Egy férfinak ne legyenek homoszexuális férfi barátai.
4. Egy férfinak úgy kell bizonyítania férfiasságát, hogy minél több emberrel létesít szexuális kapcsolatot.
5. Egy férfi életének fő célja a családja eltartása kell, hogy legyen.
6. Férfi barátok ne mutassák ki egymás iránti érzéseiket.

7. Egy férfinak olyan randipartnert kellene keresnie, aki kellemes személyiségű, nem pedig olyat, aki nagyon jól néz ki.
8. Egy férfinak legyen pozitív életfelfogása, és ne hagyja, hogy bármi letörje.
9. Egy kapcsolatban lévő férfinak olyan gyakran kell lefeküdnie a partnerével, amilyen gyakran csak lehet.
10. Ahhoz, hogy igazi férfi legyél, keménynek kell lenned.
11. Egy férfi számára a heves harag kifejezése természetes.
12. Egy férfinak legyenek hosszú távú tervei az életével kapcsolatban.
13. Egy férfinak nem szabad kimutatnia az érzéseit szerettei felé.
14. Egy férfinak élete minden területén a lehető legjobbat kell nyújtania.
15. A bátorság nem szükségszerűen a férfilét része.
16. Nem kellene, hogy egy férfi szégyent érezzen azért, mert szűz.
17. Egy férfinak mindig kell egy nő, akivel éppen randizik.
18. A férfiaknak akkor sem szabad sírniuk, ha valami igazán rossz történik.
19. Egy férfinak nem kell agresszívnek lennie ahhoz, hogy az életben elérje azt, amit akar.
20. A legjobb módja, hogy egy férfi a családjáról gondoskodjon az, ha a legjobban fizető munkát szerzi meg.
21. A férfiak legyenek versengők.
22. Egy férfi csak érzelmileg elkötelezett kapcsolatban létesítsen szexuális kapcsolatot.
23. Egy férfinak nem kellene keresnie a veszélyes helyzeteket csak az izgalom miatt.
24. A sportos testalkat vagy a jó sportteljesítmény legyen fontos egy férfi számára.
25. Az érzelmek kimutatása nem a férfi gyengeségének jele.
26. Egy férfinak kockáztatnia kell, hogy elérje céljait.
27. Egy férfi számára ne a szex legyen a csókolózás célja.

3. Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála – II. rész (MMIS II.)

Instrukció:

Kérjük, döntse el, hogy az alábbi állítások mennyire jellemzőek Önre!

Válaszskála (5 fokú Likert-skála):

- 1 – egyáltalán nem jellemző rám
- 2 – inkább nem jellemző rám
- 3 – nem tudom eldönteni
- 4 – inkább jellemző rám
- 5 – teljes mértékben jellemző rám

Állítások:

1. Udvarias vagyok a velem egyidős nőkkel.
2. Általában nem mutatom ki, hogyan érzek.
3. Képes lennék jó barátságban lenni egy homoszexuális férfival.
4. Nagyon jól érezném magam attól, ha sok szexuális partnerem lenne.
5. Családom eltartása lesz életem fő célja.
6. Párom külső megjelenése fontosabb, mint személyisége.
7. Nehezemre esik pozitívan állni az élethez.
8. Nehéz helyzetekben is bízik a képességeimben.

9. Miután egyszer már lefeküdtem valakivel, utána általában olyan gyakran fekszem le vele, amilyen gyakran csak lehet.
10. Nehéz helyzetekben igyekszem kemény lenni.
11. Nincs jó elképzelésem arról, hogy mit akarok életem hátralévő részében csinálni.
12. Kimutatom érzéseimet azok felé, akiket szeretek.
13. Mindenbe, amit csinálok, a lehető legtöbb energiát fektetem be.
14. Olyan ruhákat veszek és hordok, amelyek gazdagabbnak mutatnak, mint valójában vagyok.
15. Amikor akarok valamit, azt agresszió útján szerzem meg.
16. Ha megházasodok, szinte mindent meg fogok tenni, hogy megvédjem a családomat.
17. Terveim szerint fő módja annak, hogy gondoskodjak a családomról az, hogy a lehető legjobban jövedelmező munkát szerzem meg.
18. Nem vagyok versengő típus.
19. Amikor céljaim nagyon nehezen elérhetőnek tűnnek, nem is próbálom meg elérni őket.
20. Csak az izgalom miatt is keresem a veszélyes helyzeteket.
21. Az első adandó alkalommal szexuális kapcsolatot létesítettem/fogok létesíteni.
22. Nem mutatom ki az érzelmeimet, mert az azt jelentené, hogy gyenge vagyok.
23. Ha szükségem van rá, segítséget kérek.

4. Machiavellista Személyiség Skála (MPS)

Instrukció:

Kérjük, jelölje meg, hogy az alábbi állítások mennyire igazak Önre!

Válaszskála (5 fokú Likert-skála):

- 1 – egyáltalán nem jellemző rám
- 2 – inkább nem jellemző rám
- 3 – nem tudom eldönteni
- 4 – inkább jellemző rám
- 5 – teljes mértékben jellemző rám

Állítások:

1. Társas helyzetekben szeretem én adni az utasításokat.
2. Élvezem, ha mások az irányításom alatt állnak.
3. Egy napon gazdag és befolyásos ember akarok lenni.
4. Élvezem, amikor képes vagyok irányítani egy helyzetet.
5. Én határozom meg, hogy mi történik az életemben.
6. Én irányítom az események alakulását az életemben.
7. Más emberek nagyban befolyásolják azt, hogy mi történik velem.
8. Amikor egy ígéretes ötletem támad, megtartom magamnak, nehogy mások ellopják azt.
9. Szeretem megosztani a terveimet és ötleteimet másokkal.
10. Nem szeretek csoportok mellett elköteleződni, mert nem bízom másokban.
11. A csapattagok a boldogulás érdekében állandóan hátba támadják egymást.
12. Csálnék, ha kevés lenne az esély a lebukásra.
13. Egyetértek azzal a mondással, hogy „a csalás nem kifizetődő”.

14. A siker érdekében nem csinálnék semmi olyat, amitől lelkiismeret-furdalásom lenne.
15. Hajlandó vagyok etikátlan lenni, ha úgy vélem, ez hozzásegít a sikerhez.

5. Short Almost Perfect Scale – SAPS (Perfekcionizmus)

Instrukció:

Kérjük, jelölje meg, mennyire ért egyet az alábbi állításokkal!

Válaszskála (7 fokú Likert-skála):

- 1 – egyáltalán nem értek egyet
- 2 – nem értek egyet
- 3 – valamennyire nem értek egyet
- 4 – semleges
- 5 – valamennyire egyetértek
- 6 – egyetértek
- 7 – teljes mértékben egyetértek

Állítások:

- 1. Magasak az elvárásaim önmagammal szemben.
- 2. Nekem a tölem telhető legjobb sem elég soha.
- 3. Nagyon magasra teszem a lécezt önmagam számára.
- 4. Gyakran csalódottnak érzem magam egy feladat befejezése után, mert tudom, hogy jobban is meg tudtam volna csinálni.
- 5. Erős késztetést érzek arra, hogy a tökéletességre törekedjek.
- 6. A teljesítményem ritkán felel meg a belső elvárásaimnak.
- 7. A maximumot várom el magamtól.
- 8. Szinte sohasem vagyok elégedett a teljesítményemmel.

Plágium nyilatkozat

Alulírott **Dr. Glavanits Judit** a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának hallgatója ezennel büntetőjogi felelősségem tudatában nyilatkozom, hogy a „**Maszkulinitás, perfekcionizmus és machiavellisztikus személyiség a sportban**” című diplomamunkám saját, önálló munkám; az abban hivatkozott nyomtatott és elektronikus szakirodalom felhasználása a szerzői jogok nemzetközi szabályainak megfelelően készült.

Tudomásul veszem, hogy diplomamunka esetén plágiumnak számít:

- szó szerinti idézet közlése idézőjel és hivatkozás megjelölése nélkül;
- tartalmi idézet hivatkozás megjelölése nélkül;
- más szerző publikált gondolatainak saját gondolatként való feltüntetése.

Tudomásul veszem továbbá, hogy a DE Tanulmányi- és Vizsgaszabályzat 21. § szellemében a mesterséges intelligencia által generált szöveg is idegen szerző művének tekinthető, így a hivatkozási és idézési szabályok tekintetében a plágiummal azonos megítélés alá esik. Kijelentem, hogy a fentieket megismertem. Tudomásul veszem, hogy a plágium vagy azzal azonos elbírálás alá tartozó körülmény (pl. mesterséges intelligencia alapú rendszerek használatával történt visszaélés) esetén diplomamunkám visszautasításra kerül.

Lébény, 2026. április 7.

Dr. Glavanits Judit